

Tradicionalna prehrana kao dio nematerijalne kulturne baštine u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj

---

Profaca, Dorotea

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:021189>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-09**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti
Sveučilišni diplomski studij informacijske znanosti

Dorotea Profaca

**Tradicionalna prehrana kao dio nematerijalne
kulturne baštine u narodnim knjižnicama u
Hrvatskoj**

Diplomski rad

Zadar, 2021.

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti
Sveučilišni diplomski studij informacijske znanosti

Tradicionalna prehrana kao dio nematerijalne kulturne baštine u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj

Diplomski rad

Student/ica:

Dorotea Profaca

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Marijana Tomić

Zadar, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Dorotea Profaca**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Tradicionalna prehrana kao dio nematerijalne kulturne baštine u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 11. listopada 2021.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Zaključak poglavlja	2
2. Kulturna baština	2
2.1. Teorijsko razmatranje pojma.....	2
2.2 Materijalna kulturna baština	3
2.3. Nematerijalna kulturna baština.....	3
2.4. Zaključak poglavlja	4
3. Nematerijalna kulturna baština.....	4
3.1. Sastavnice nematerijalne kulturne baštine	7
3.1.1. Usmena predaja i izričaji te jezik	7
3.1.2. Izvedbene umjetnosti.....	8
3.1.3. Društvene prakse, rituali i svečanosti.....	8
3.1.4. Znanje i vještine povezane s prirodom i svemirom.....	9
3.1.5. Tradicionalna umijeća i obrti	9
3.2. Zaključak poglavlja	10
4. Tradicionalna prehrana.....	10
4.1. Zaključak poglavlja	12
5. Narodne knjižnice i očuvanje nematerijalne kulturne baštine.....	12
5.1. Važnost očuvanja i promocije tradicionalne prehrane u narodnim knjižnicama	15
5.2. Zaključak poglavlja	18
6. Istraživanje	18
6.1. Cilj istraživanja	18
6.2. Svrha istraživanja	19
6.3 Istraživačka pitanja.....	19
6.4. Metodologija	19

6.5. Analiza aktivnosti u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj po županijama.....	19
6.6. Analiza aktivnosti u preostalim narodnim knjižnicama u Hrvatskoj	21
6.7. Rasprava	36
6.8. Zaključak istraživanja.....	36
7. Zaključak.....	37
8. Popis literature.....	40

Sažetak

Narodne knjižnice kao baštinske ustanove imaju zadatak identificirati, sakupljati, očuvati i učiniti dostupnim kulturnu baštinu u svrhu jačanja kulturnog identiteta i povijesti naroda, prijenosa znanja te povezivanja zajednice korisnika, ali i onih potencijalnih. Cilj rada je identificirati vrste aktivnosti koje se provode u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj na primjeru tradicionalne prehrane u svrhu očuvanja i promocije takvih znanja i vještina. Svrha je rada ukazati na važnost tradicionalne prehrane kao dijela nematerijalne kulturne baštine u hrvatskim narodnim knjižnicama.

Ključne riječi: narodne knjižnice, Hrvatska, nematerijalna kulturna baština, tradicionalna prehrana

1. Uvod

Narodne knjižnice kao kulturno-informacijske ustanove imaju zadatak identificirati, sakupljati, očuvati i učiniti dostupnim kulturnu baštinu u svrhu očuvanja i jačanja kulturnog identiteta i povijesti naroda, prijenosa znanja i vještina, povezivanja zajednice korisnika te privlačenja potencijalnih korisnika. Aspekti materijalne i nematerijalne kulturne baštine ne mogu se promatrati odvojeno već se nedvojbeno isprepliću i međusobno su povezani. O samim predmetima ne može se saznati ukoliko se ne promatraju njihova nematerijalna značenja – tko ih je stvorio, kako su nastali, koju su funkciju imali, tko ih je koristio i slično. Daljnja problematika koja je vezana uz nematerijalnu baštinu odnosi se na pojam materijalnosti, odnosno na održivost i trajnost u odnosu na materijalnu baštinu koja uvodi stalnost i kontinuitet bez obzira na vrijeme. Također, vrlo je važno istaknuti kojoj ciljanoj grupi korisnika se ona prezentira. Tu je grupu Nikočević nazvala out-grupama, odnosno autsajderima (Nikočević 2012). S druge strane, narodne knjižnice izvrstan su način rješavanja navedenih problema jer su one prirodan izvor stvaranja i pružanja informacija bez obzira na način pružanja ili njihovog oblika (digitalnog ili fizičkog) te one u društvu imaju ulogu okupljanja mnogih grupa korisnika s različitim interesima i potrebama. Očuvanje nematerijalne kulturne baštine narodnim je knjižnicama prilika za upoznavanje korisnika, njihovih potreba i interesa, stvaranje suradnje sa stručnjacima, ostalim baštinskim ustanovama, školama, lokalnim udrugama i korisnicima, pružanje novih usluga i realizacija novih projekata i događanja.

Republika Hrvatska ima bogatu raznoliku kulturnu baštinu, kako materijalnu tako i nematerijalnu, a o tome svjedoči Registar kulturnih dobara – javna knjiga dostupna online koja popisuje preko 6300 kulturnih dobara, a koja je prvenstveno nastala zbog potrebe očuvanja nacionalne kulturne baštine za buduće generacije zbog očuvanja kulturnog identiteta naroda i njegove povijesti.

Rad se sastoji od teorijskog i istraživačkog dijela. U teorijskom dijelu rada razmatra se kulturna baština, njezina podjela s naglaskom na nematerijalnu baštinu. Nakon toga slijedi poglavlje o ulozi narodnih knjižnica, očuvanju nematerijalne baštine i razlozima očuvanja. U drugom dijelu rada identificiraju se koje knjižnice se bave očuvanjem i promocijom nematerijalne baštine na primjeru tradicionalne prehrane i na koji način odnosno koje aktivnosti provode kako bi to uradile. Poglavlje Istraživanje sastoji se od nekoliko manjih dijelova, a oni su redom cilj i svrha rada, istraživačka pitanja, metodologija, analiza, rasprava i zaključak istraživanja. U potpoglavljima Analize i Rasprave navode se opažanja do kojih se došlo te su

dani prijedlozi u svrhu poboljšanja rada i davanja usluga u narodnim knjižnicama. Posljednje poglavlje rada jest Zaključak istraživanja u kojem se sintetiziraju spoznaje do kojih se došlo razmatranjem teorijskog i istraživačkog dijela rada.

1.1. Zaključak poglavlja

Odgovornost je narodnih knjižnica kao baštinskih ustanova da se bave djelatnostima prikupljanja, očuvanja i predstavljanja nematerijalne kulturne baštine kako bi se ne samo korisnici knjižnice upoznali s važnošću nego i šira javnost. Nematerijalnu je baštinu posebno važno očuvati jer je nestalna i usko povezana sa svakodnevnim životom zajednica i njezinog identiteta. Iz tog razloga, narodne knjižnice mogu pružiti razne mogućnosti za povećanjem vidljivosti takvih zajednica.

2. Kulturna baština

2.1. Teorijsko razmatranje pojma

Prilikom definiranja pojma kulturne baštine, može se uočiti da ne postoji jedinstvena i općeprihvaćena definicija već se ona neprestano razvija i mijenja ovisno o predmetu i svrsi te se pojmovi „baština“ i „kultura“ stavljaju u sinoniman odnos. U širem smislu, kulturna je baština manifestacija koju su ljudi naslijedili od svojih predaka, a užem smislu kulturna baština predstavlja materijalne objekte i nematerijalne ideje povezane s tim objektima (Šošić 2014). Kao što je u uvodnom dijelu rada navedeno, materijalna i nematerijalna baština ne mogu se gledati i definirati odvojeno već su one međusobno i kontekstualno povezane. U starijoj literaturi, umjesto pojma „kulturna baština“ koristili su se izrazi poput „(povijesni) spomenik“ ili „starina“ ostavljajući dojam da se kulturna baština promatra s materijalnog stajališta te je 1954. godine na Haškoj konvenciji određen pojam „kulturno dobro“ kako bi se prikladnije odredio pojam no pritom na umu treba imati da je Konvencija održana u slučaju oružanog sukoba. Fokus je bio na zaštiti fizičkih predmeta uslijed oštećivanja ili uništavanja stoga se ograničavanje definicije pojma može smatrati opravdanim. Tek 1972. godine na UNESCO-voj Konvenciji o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine usvojen je izraz „kulturna baština“ te uz nju treba navesti i Konvenciju o zaštiti nematerijalne kulturne baštine održanu 2003. godine. Međutim, sam pojam „nematerijalna kulturna baština“ pojavio se puno prije i to 1982. godine na UNESCO-vom sastanku (Hrovatin 2013). U hrvatskoj terminologiji, kulturno dobro obilježava konkretne objekte što pripadaju materijalnoj baštini i manifestacije koje pripadaju nematerijalnoj baštini za koje se smatra da su vrijedni zaštite i očuvanja. Unatoč naporima

UNESCO-a da se kroz razne konvencije pokušaju definirati pojmovi kulturne baštine, oni nisu donijeli jednostavnost, preciznost i konkretnost kao ni kriterije pomoću kojih bi se očuvala kulturna baština, a posebice nematerijalna. Međutim, to se promijenilo 2003. godine na Konvenciji o zaštiti nematerijalne kulturne baštine koja donijela definiciju nematerijalne kulturne baštine, ona obuhvaća „...vještine, izvedbe, izričaje, znanja, umijeća – kao i instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostore...“ (Šošić 2014), a koje imaju značaja za neki narod, zajednicu, skupinu ili pojedince te koje se iz tog razloga prenose iz generaciju u generaciju i tu važnost pridaju u obliku kulturnih manifestacija ili stvaranja proizvoda nematerijalne baštine.

2.2 Materijalna kulturna baština

Kulturna baština se može podijeliti na materijalnu i nematerijalnu. Materijalna kulturna baština dalje se dijeli na pokretnu i nepokretnu. Pokretna materijalna baština obuhvaća fizičke predmete povezane s ljudskom kulturom, umjetničke radove poput slika, kipova, predmete primijenjenih umjetnosti, ali i proizvodi nastalih obrtničkom djelatnošću poput nakita, posuđa, liturgijskih predmeta, starog novca, starih knjiga i sl. (Šošić 2014) Nepokretna materijalna baština obuhvaća povijesne i sakralne građevine, arheološka nalazišta i spomenike, graditeljske cjeline odnosno srednjovjekovne jezgre gradova (npr. burgovi i kaštele) te krajolike. Također, UNESCO u ovu skupinu ubraja podvodnu kulturnu baštinu dakle podvodne ruševine, gradove, spilje, bunare i potopljene ostatke brodova (UNESCO n.d.). Neupitno je važno očuvati navedene oblike materijalne kulturne baštine zbog velikoga značaja koje imaju za određenu zajednicu. Unatoč tome što materijalna baština predstavlja fizičke, opipljive i konkretne objekte, ona pruža mnogo više od toga jer daje uvid i pomaže u oblikovanju sustava vrijednosti, vjerovanja i ostalih čimbenika vezanih uz nacionalni i kulturni identitet. U sam postupak prepoznavanja materijalnog objekta od nacionalnog i kulturnog značaja, zadužena je spomenuta svjetska krovna organizacija UNESCO koja surađuje s arheolozima, muzejskim stručnjacima, inženjerima i graditeljima, akademskom zajednicom i arhivskim stručnjacima. Na nacionalnoj razini, za prepoznavanje kulturne baštine i dobara u Republici Hrvatskoj zaduženo je Ministarstvo kulture i medija.

2.3. Nematerijalna kulturna baština

Nematerijalna kulturna baština, folklor, tradicijska duhovna kultura, narodna umjetnost ili narodno blago (Hameršak i Pleše 2013) obuhvaća radove čiji su stvaratelji zajednica, a temelje se na tradiciji. Tako nastali proizvodi pripadaju tradicionalnoj ili folklornoj kulturi te

se znanja i vještine vezane uz proizvode prenose usmenim putem ili gestama. Za razliku od materijalne baštine koja unosi stabilnost i kontinuitet u zajednicu, nematerijalna baština se može shvatiti kao dinamičan proces jer su takvi proizvodi pod neprestanim utjecajem društva i kao takvi podložni su neizbježnim promjenama koje se događaju u društvu, ali i zbog vremena (Civallero 2008) te je u tu svrhu održana Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine (Hameršak 2016). S jedne strane, nerijetko je vidjeti modificirane verzije proizvoda, a s druge strane proizvodima nematerijalne baštine prijete nestajanje i zaborav zbog toga što je selektivna. (Cifrić 2014)

2.4. Zaključak poglavlja

Iz poglavlja Kulturna baština jasno je kako su pojmovi kultura i kulturna baština promjenjivog značenja jer uvelike ovise o društvu odnosno kulturnoj zajednici te značenju koje društvo pridaje objektima kao dijelu materijalne i proizvodima (manifestacijama) kao dijelu nematerijalne kulturne baštine. Također, može se uočiti kako se nematerijalnoj baštini unatoč svojim slabim počecima pridaje sve više važnosti kako na svjetskoj razini tako i na nacionalnoj. Temeljne razlike u velikoj mjeri određuju uvjete i načine pristupanja i očuvanja ovih dviju vrsta kulturnih baština.

3. Nematerijalna kulturna baština

UNESCO je nematerijalnu baštinu podijelio na pet domena odnosno područja u kojem se ona manifestira, a ona su sljedeća:

- a) Usmena predaja i izrazi uključujući i jezik kao sredstvo izražavanja i način komunikacije
- b) Izvedbene umjetnosti
- c) Običaji i rituali, festivali
- d) Znanje i vještine vezani uz razumijevanje prirode i svemira
- e) Tradicionalna umijeća i obrti

Domene ili područja ne mogu se promatrati posebno već kao područja koja se isprepliću i međusobno su povezana ili su kombinacija nekoliko različitih domena (UNESCO 2019). Primjerice, kulturni su festivali područje koje spaja izvedbene umjetnosti, usmenu predaju, tradicionalna umijeća i obrte te se temelje na društvenoj praksi odnosno običajima i ritualima (Del Barrio, Jose i Herrero 2012). Istovremeno kombinirajući materijalnu i nematerijalnu baštinu, festivali se održavaju u svrhu očuvanja i promocije, ali i međusobnog povezivanja članova zajednice.

Nadalje, temeljne karakteristike koje se mogu pridati nematerijalnoj baštini su sljedeće (Dijaković, Mapfumo i Marechal n.d.):

a) Tradicionalnost i suvremenost

Nematerijalna baština istovremeno ima značajke tradicionalnosti i suvremenosti. Predstavlja oblikovane, usustavljene, naslijeđene i prenosive tradicijske prakse iz prošlosti koje su dio kulturnog identiteta. Podložna je procesu zajedničkog (kolektivnog) ponovnog stvaranja jer je, za razliku od materijalne, nematerijalna baština podložna važnim čimbenicima poput vremena i razvoju društva i promjenama koje se događaju unutar njega stoga je jasno kako se sama izvedba proizvoda, unatoč pokušajima da se isto prezentira, neprestano mijenja i prilagođava. Iz toga razloga, UNESCO je nematerijalnu baštinu nazvao „živućom baštinom“.

2) Inkluzivnost i kontinuiranost

Kako je prenosivost (transmisija) jedno od važnih čimbenika za očuvanje nematerijalne baštine, manifestacije i proizvodi mogu pripadati više različitim zajednicama ili čak državama ukazujući na to da na nematerijalnu baštinu utječu različite društvene promjene, situacije i faze razvoja poput migracija, ratova, industrijalizacije, uništavanje prirode, globalizacija, međunarodnih suradnji, razvoja turizma (Carek 2004), a s obzirom na pojavu informacijsko-komunikacijskih tehnologija i interneta nematerijalna baština dobiva i virtualnu dimenziju te postaje dostupnija i vidljivija. Sve veća otvorenost nematerijalne baštine svijetu, pokazuje da se kulturne zajednice i pojedinci bez obzira vrijeme i mjesto mogu uključiti u stvaranje, dijeljenje i predstavljanje informacija pružajući mogućnost upoznavanja, učenja i razvijanja razumijevanja i poštovanja prema nematerijalnoj baštini i njenim stvarateljima.

3) Izražajnost i reprezentativnost

Manifestacije nematerijalne kulturne baštine i predstavljanje proizvoda u velikoj mjeri ovise u dostupnom i usvojenom znanju društva ili zajednice o običajima, vještinama i tradicijama. Sljedeće generacije usvajaju znanja i vještine mimetskim metodama učenja. Nematerijalna je baština proces koji se u svrhu održivosti usvaja i uči te, ne zahtijeva samo dubinsko razumijevanje već i kreativnost i inovativnost koji su potrebni za stvaranje i predstavljanje proizvoda nematerijalne baštine.

4) Proizvod je ljudi i odražava zajednicu

Kao što je već navedeno, da bi se smatrala dijelom identiteta, nematerijalna baština mora imati značaj za pojedinca ili zajednicu koja stvara, održava i prenosi dalje proizvode baštine. Povezano s inkluzivnošću, nematerijalna baština nije povezana mjestom, već je mobilna jer je proizvod ideja i sustava vjerovanja i vrijednosti dakle kako bi opstala mora imati svoje nositelje i stvaratelje dakle veliki je nedostatak njezina krhkost. Međutim, za razliku od materijalne koja je statična, izložena trajnim utjecajima poput vremena ili negativnim društvenim događajima poput ratova, prenamjene ili rušenja, nematerijalna baština dulje opstaje pa čak i ako zajednica nestane. Zaključno s navedenim, nematerijalna baština može istovremeno biti krhka i snažna ovisno o aspektu s kojeg se gleda i postupcima koji utječu na njezino postojanje i prenošenje stoga očuvanje zahtijeva sustavni nadzor i pronalaženje efikasnih načina osvješćivanja svijesti o važnosti nematerijalne baštine.

Iz navedenoga, može se primijetiti još jedna karakteristika, a koja se ne spominje na UNESCO-voj Konvenciji o zaštiti nematerijalne baštine, a to je autentičnost. Izraz se pojavio 1994. godine u UNESCO-vom Dokumentu o autentičnosti iz Nare u kojem se pokazalo da različite kulture daju različito značenje zbog jezika. Dokument o autentičnosti ne daje konkretnu definiciju već opisuje čimbenike koji utječu na procjenu autentičnosti, a oni su „oblik i dizajn, materijal i tvar, uporaba i funkcija, tradicije, tehnike, mjesto i okruženje, duh i osjećaji te ostali vanjski i unutarnji faktori koji utječu na oblikovanje stava o autentičnosti. U literaturi se može pronaći da autori smatraju da se karakteristika autentičnosti ne treba pridavati nematerijalnoj baštini jer time univerzalnu vrijednost gubi, a dobiva ekonomsku odnosno tržišnu. Pitanja autentičnost vrlo je teško područje za stručnjake te se za ispravnu procjenu trebaju uzeti kulturalna različitost i kontekst. Na Narinoj konferenciji, stručnjaci su se složili da autentičnost i procjena nečega za što se smatra autentičnim treba promatrati iz područja filozofije tražeći time značenje koje ima za određeno društvo ili zajednicu. Može se zaključiti da pri procjeni autentičnosti važnu ulogu imaju kreativnost i ideje te autorstvo i identitet u obliku i sadržaju. Autentičnost i navedeni problemi vezani uz očuvanje nematerijalne baštine predstavljaju kulturalni problem. Kada se misli na kontekst i samo značenje proizvoda nematerijalne baštine na umu treba imati razumijevanje, prepoznavanje i poštivanje postignuća prošlih generacija i rezultata kojih su nastali kreativnošću, inovativnošću i drugim sposobnostima koje su im pomogle da različito i pravovremeno odgovore na potrebe zajednice i okruženja u različitim vremenima (World Dance Heritage 2020). Može se zaključiti da u prepoznavanju autentičnosti i odavanju poštovanja onoga što su prijašnje generacije napravile veliku ulogu imaju stvaratelji i nositelji koji moraju nadzirati ono što nastaje i što se smatra od

velike važnosti za društvo te da ne postane dijelom procesa naziva „stvaranja umjetne nematerijalne kulturne baštine“ u kojem se gubi istinska poveznica između zajednice i pojedinaca te oblikovanja kulturnog identiteta (Lenzerini 2011). Osim navedenog problema zanemarivanja, do gubitka autentičnosti može doći i na nacionalnoj razini kada državni autoriteti pridaju veću važnost dominantnim i popularnim sektorima u društvu (Lenzerini 2011), a ne surađuju s nositeljima i stvarateljima ne prepoznajući time njihove interese i potrebe što je najviše vidljivo u području kulturnog turizma gdje se nematerijalna baština promatra kao proizvod ili turističku atrakciju, a ne kao proces.

3.1. Sastavnice nematerijalne kulturne baštine

Kako se može vidjeti iz prethodnih poglavlja, problematika nematerijalne kulturne baštine započinje s njezinim definiranjem na razini države i unutar zajednice. Taj se problem prenosi i na to što bi ona trebala obuhvaćati, a to se može vidjeti i na sljedećim zakonskim primjerima. Republika Hrvatska je prihvatila oblike nematerijalne kulturne baštine 2005. godine Zakonom o potvrđivanju Konvencije o zaštiti nematerijalne baštine u članku 2 stavak 1. Međutim, Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara u članku 9 definirano je da se nematerijalna baština manifestira kroz (Narodne novine n.d.):

- a) Jezik, dijalekte i toponimiku, usmenu književnost svih vrsta
- b) Folklorno stvaralaštvo na području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja kao i druge tradicionalne vrednote
- c) Tradicijska umijeća i obrte

Unatoč brojnim naporima koji se ulažu svjetskoj i nacionalnoj razini, može se uočiti da se nigdje eksplicitno se ne spominje ili uvrštava tradicionalna prehrana ili gastronomija kao dio nematerijalne kulturne baštine. U svrhu boljega razumijevanja važnosti nematerijalne kulturne baštine i međusobne povezanosti, u nastavku rada bit će objašnjeni oblici kroz koje se ona može manifestirati, a preuzeti su iz Zakona o potvrđivanju Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine odnosno UNESCO-va podjela s obzirom da je podjela jasnija nego kako stoji u Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

3.1.1. Usmena predaja i izričaji te jezik

Usmena tradicija ili usmena predaja pojam je koji obuhvaća ogromnu raznolikost govornih oblika, a to uključuje poslovice, zagonetke, priče, dječje pjesme, legende, mitove,

molitve itd. Svi oblici usmene predaje služe u svrhu prenošenja znanja, kulturnih i društvenih vrijednosti te očuvanja kolektivne memorije usmenom predajom i književnošću usko je povezan jezik kao sredstvo komunikacije koji ako nestaje ili se zanemaruje izravno utječe na trajno postojanje i daljnje prenošenje usmene tradicije (UNESCO n.d.). Nematerijalna je baština živa baština stoga su efikasni načini za njeno očuvanje kroz manifestacije, izvedbe i događaje, dok je s pohranom podataka u rječnike i baze podataka smanjena vidljivost. Razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija dobra je prilika znanstvenicima, istraživačima i institucijama da ih koriste u svrhu proučavanja i istraživanja.

3.1.2. Izvedbene umjetnosti

Izvedbene umjetnosti obuhvaćaju tradicionalnu glazbu, ples i kazalište. Glazba se može pronaći u svakom društvu i može uključivati ostale domene poput rituala, običaja i usmene tradicije. Može se pronaći u različitim kontekstima poput svjetskog i sakralnog te klasičnog i popularnog, a služi u svrhu kreativnog rada ili zabave. Također, može služiti u svrhu slavlja određene osobe stoga može imati političku i ekonomsku dimenziju jer čuva povijest zajednice. Glazba je prisutna u svakodnevnom životu, a obavlja različite društvene funkcije poput vjenčanja, sprovoda, rituala, svetkovina i ostale oblike društvene okupljanja. Sljedeći oblik izvedbenih umjetnosti je ples koji koristi pokrete i geste kako bi ilustrirao određeni događaj, aktivnost, osjećaj ili situaciju. Najkompleksniji oblik je kazalište jer uključuje glumu, dijalog i naraciju, recitaciju i nerijetko je popraćen glazbom i plesom. Za društvo i očuvanje nematerijalne baštine kazalište ima najveću značenje jer pomoću glume, dijaloga, naracije, glazbe i plesa kao i rekvizita poput maske, kostima, glazbenih instrumenata, ukrasa može ilustrirati za zajednicu važne (povijesne) događaje ili osobe. Glazba, ples i kazališna umjetnost ključni su čimbenici u kulturnoj promociji jer imaju svrhu upoznavanja i povezivanja članova zajednice, ali i upoznavanja drugih s kulturom s obzirom da ne moraju fiksirati mjestom.

Uz pomoć opisanih primjera jednostavno je shvatiti zašto dolazi do neslaganja u stavovima znanstvenika i istraživača koji proučavaju ovaj aspekt kulture odnosno zašto dolazi do stvaranja umjetne kulture, pridavanja joj ekonomske vrijednosti i do prekida povezanosti kulturne zajednice i kulturnog kreativnog stvaranja.

3.1.3. Društvene prakse, rituali i svečanosti

Društvene prakse, rituali i svečanosti uobičajene su aktivnosti koje pružaju strukturu u životima zajednice i koje osnažuju kulturni identitet. Rituali i svečanosti odvijaju se kako bi

podsjetili zajednicu na prošlost i s obzirom na svrhu izvođenja i broj uključenih članova mogu biti otvoreni i zatvoreni (rođendani i sprovodi) te formalni i neformalni (praksa pozdravljanja). Svim je skupinama zajednička karakteristika ta da se pojavljuje u različitim oblicima poput rituala štovanja, slavlja, rituala vjenčanja i sprovoda, tradicionalnih igara i sportova, lova i ribolova, prakse koje su određene za muškarce i žene, prakse okupljanja, a popraćeni su raznim ekspresijama i fizičkim elementima poput posebnih riječi i gesta, recitacija pjesme, plesova, posebna odjeća, procesije, posebno pripremljene hrane (UNESCO n.d.). Međutim, unatoč tome što su prakse, rituali i svečanosti prisutni u svakodnevnom životu, ni oni sa stajališta nestabilnosti nisu izuzetci jer su podložni promjenama i trendovima koji se događaju u društvu.

3.1.4. Znanje i vještine povezane s prirodom i svemirom

Znanje i vještine povezane s prirodom i svemirom obuhvaćaju znanja, vještine, umijeća, prakse i reprezentacije koje nastaju u interakciji s prirodom. Najčešće se izraženi putem jezika, usmene tradicije, osjećaja pripadnosti nekome mjestu, osjećaja duhovnosti i stajalištima o svijetu. Također, usko su povezani sa sustavom vjerovanja i vrijednosti te su ukorijenjeni u društvene prakse i kulturnu tradiciju. Znanje i prakse povezane s prirodom i svemirom obuhvaćaju nekoliko područja poput tradicionalne mudrosti o prirodi, znanja o starosjedičkim društvima, zajednicama i skupinama, lokalne faune i flore, tradicionalne medicine i umijeća liječenja, šamanizma, društvenih organizacija, festivala, jezika te vizualne umjetnosti (UNESCO n.d.). Iz navedenoga, može se zaključiti da ova skupina sačinjava jezgru kulture i identiteta zajednice, ali su pod najvećom prijetnjom od neprestanih promjena u društvu (globalizacije, klimatske promjene). Očuvanje ovog dijela nematerijalne baštine najizazovnije je područje te zahtijeva visoki stupanj suradnje između kulturne zajednice i institucija.

3.1.5. Tradicionalna umijeća i obrti

Naizgled se može činiti da tradicionalna umijeća i obrti pripadaju materijalnoj baštini, no to je u slučaju ako se kulturna baština promatra kao proizvod, a ne kao proces. Tradicionalna umijeća i obrti su Konvencijom proglašeni dijelom nematerijalne baštine jer postoji potreba za očuvanjem znanja i vještina i prijenosom istih na sljedeće generacije i unutar zajednice (UNESCO n.d.). Oblici umijeća su alati, izrada odjeće i nakita, kostimi i rekviziti za festivale i izvedbene umjetnosti, stvari za pohranu, dekorativni ukrasi, kućanske potrepštine, dječje igračke, izrada glazbenih instrumenata itd. Cilj očuvanja znanja i vještina vezanih uz

tradicionalna umijeća da se oni prenesu na buduće generacije odnosno da ih se potakne na interes za mogućim bavljenjem obrta.

3.2. Zaključak poglavlja

Nematerijalnu baštinu odlikuje raznolikost upravo zato što je proizvod ljudi te se stoga jer je istovremeno tradicionalna i suvremena naziva živućom baštinom koja dulje opstaje u društvu unatoč mogućnostima nestajanja zajednice ili zanemarivanja nekog aspekta nematerijalne baštine. Gledajući zakonske okvire, postoje manje razlike u onome što ona obuhvaća, no to je razumljivo s obzirom da svaka kulturna zajednica i država na nacionalnoj razini pridaje drugačije značenje onome što bi trebalo biti nematerijalnom baštinom.

4. Tradicionalna prehrana

Kada se tradicionalna prehrana promatra kao dio nematerijalne kulturne baštine onda ona ne obuhvaća samo recepturu i karakteristična jela za određeni kraj, zajednicu ili geografsko područje (Petričević Golojuh n.d.). Tradicionalna je prehrana dio je života neke zajednice ili obitelji, a istovremeno daje uvid u socioekonomski položaj, kulturu, političko i ekonomsko stanje itd. Također, uključuje postupke nabave hrane (kultivacija, lov i prikupljanje, lokalne tržnice), načini pripremanja i procesiranja, tko priprema, koji se alati koriste, kada se određena hrana priprema i u koju se svrhu priprema, tko i gdje se konzumira i sl. (Food is Culture 2020). Tradicionalna prehrana dio je nematerijalne baštine i kao takva ona čuva kolektivnu memoriju naroda ili zajednice jer predstavlja dio prošlosti, no u obliku modificiranih verzija i prilagođena je svakodnevnim potrebama. Povezana je s društvenim ritualima, praksama i slavljenjima dakle nema samo jednu funkciju ili dimenziju kroz koju se može promatrati. Također, može se uočiti da je smanjena pozornost očuvanju ovoga dijela nematerijalne baštine jer u UNESCO-vom temeljnom dokumentu odnosno podjeli nije uvrštena kao poseban oblik već je dio društvenih praksi. Nadalje, u literaturi se može naći da se tradicionalna prehrana uglavnom povezuje s razvojem (kulturnog) turizma, a manifestacije nematerijalne baštine se promatraju kao proizvod ili turistička atrakcija, a nešto manje se sagledava u kulturološkom kontekstu (Medina 2018). Početna značajnija istraživanja o prehrani bila su povezana uz etnologiju te su se istraživali tradicionalni načini uzgoja, kuhanja i konzumiranja kroz prošlost dakle istraživanja nisu bila usmjerena prema dubljem značenju koje ima tradicionalna prehrana. Tek u drugoj polovici 20. stoljeća događa se pomak i hrana se počinje promatrati na drugačiji način, a uzroke tome se mogu potražiti u razvoju znanosti (antropologiji, etnologiji, povijesti), ali i već spomenutoj UNESCO-voj inicijativi koja je značila buduću prekretnicu u očuvanju nematerijalne baštine

(Ivanišević 2017). Također, vidljivi su pozitivni pomaci na nacionalnoj razini. Hrvatska je prepoznala važnost tradicionalne prehrane te je 2013. godine UNESCO uvrstio mediteransku prehranu na Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine ne gledajući prehranu kao proizvod ili trend već kao poseban način života usklađen s prirodom i koji postoji stoljećima. Uz Hrvatsku, Španjolska, Cipar, Grčka, Italija, Portugal i Maroko su se uspjeli upisati na UNESCO-vu Reprezentativnu listu za mediteransku prehranu pokazujući time prepoznatu važnost očuvanja. Ministarstvo kulture u Registar kulturnih dobara upisalo je 22 tradicionalna jela od kojih su devet mediteranska, a ona su sljedeća:

- a) Priprema sira s područja dalmatinske zagore, Velebita i Like
- b) Priprema tradicijskog jela dolska torta hrupočuša
- c) Umijeće pripreme tradicijske slastice torta makarana
- d) Priprema tradicijskog jela sinjski arambašići
- e) Tradicionalna proizvodnja pašskog sira
- f) Priprema tradicijskog jela soparnik
- g) Priprema tradicijskog jela brački vitalac
- h) Mediteranska prehrana na Jadranu
- i) Priprema blagdanske pogače luciščak
- j) Priprema božićnog kruha koledo
- k) Priprema tradicijskog jela zagorski štrukli
- l) Priprema tradicijskog slavonskog kulena/kulina
- m) Priprema kolača rudarske greblice
- n) Priprema slastice bregofska pita
- o) Umijeće pripreme tradicijske slastice Pazinski cukerančić
- p) Umijeće pripreme rapske torte
- q) Tradicijska priprema pašskog baškotina
- r) Samoborska kremšnita: prenošenje umijeća, praksi i tradicija slastičarskog obrta
- s) Tradicija pripreme cerničkih čupteta

Iz popisa je vidljivo da je Ministarstvo kulture poduzelo potrebne korake za bolje očuvanje tradicionalne prehrane ne gledajući je kao turistički proizvod već su u obzir uzeti običaji, načini pripreme, umijeća, poljoprivredne prakse uvjetovane klimatskim podnebljem. Na primjeru mediteranske prehrane i multinacionalne kandidature više država, tradicionalna prehrana nije statična jer spaja više kulturnih zajednica neovisno o geografskom području ili

jeziku, ali ono što je isto ili slično su djelatnosti vezane uz uzgoj, pripremu i konzumaciju hrane prilagođene društvenim praksama kulturne zajednice.

4.1. Zaključak poglavlja

Ukupno gledajući nematerijalna baština Hrvatske bogata je i raznolika, no iz gore navedenog popisa jasno je da ima i bogatu tradicionalnu prehranu što je prepoznato na nacionalnoj razini s obzirom da su navedena jela upisana u Registar kulturnih dobara pod kategorijom Nematerijalno kulturno dobro i klasificirana pod „znanje i vještine“. S promjenom stajališta, tradicionalna prehrana počinje se promatrati u kulturološkom okviru jer ona je odraz zajednice, može spajati više država, ukorijenjena je u društvene prakse te ako je prenesena na iduće generacije prisutna u svakodnevnom životu u obliku više ili manje izmijenjenih jela.

5. Narodne knjižnice i očuvanje nematerijalne kulturne baštine

Narodna je knjižnica kulturna ustanova koja predstavlja lokalni centar pristupanja i dobivanja informacija u različitim oblicima i formatima. IFLA smatra da je narodna knjižnica živa sila obrazovanja, kulture i informacija. Njezina je svrha da pruža pristup informacijama i znanju, podršku u cjeloživotnom učenju i osobnom razvoju te široki raspon izvora i usluga koje su svima jednako dostupne bez obzira na rasu, nacionalnost, rod, jezik, religiju, ekonomski i radni status i obrazovnu pozadinu. Obrazovanje kao potreba u narodnim knjižnicama se pojavila zbog toga što učenje ne završava formalnim obrazovanjem već se nastavlja neformalnim putem. Pružajući materijale koje podržavaju formalno i neformalno učenje, knjižnice trebaju pružati pomoć korisnicima u iskorištavanju tih materijala i usluga na efikasan način. Narodne knjižnice trebaju podržavati individualno i samoinicijativno obrazovanje kao i formalno obrazovanje na svim razinama (IFLA 2010). Podržavajući temeljna ljudska prava, narodna knjižnica zagovara besplatan i otvoreni pristup informacijama svima dostupne posebice s pojavom velike količine informacije prouzročene pojavom i razvojem informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Odgovornost narodne knjižnice je prikupljanje lokalnih informacija jer služi u svrhu očuvanja, pohrane i pružanja pristupa informacijama povezanih uz povijest zajednice i pojedinaca (Hasenay i Krtalić 2011). Također, važna je uloga narodne knjižnice pružanje mogućnosti za kulturni i umjetnički razvoj u zajednici i pružanje pomoći u oblikovanju kulturnog identiteta. To se može postići stvaranjem suradnji s lokalnim i regionalnim organizacijama pružajući prostor za kulturne aktivnosti i rad, organizirajući kulturne programe i predavanja, pružajući alate koji bi pomogli u učenju i daljnjem razumijevanju kulture i osiguravajući da su kulturni interesi i potrebe zastupljene i predstavljene

u knjižničnim zbirka i materijalima. Nadalje, treba pružati materijale na jezicima koji su zastupljeni u zajednici i koji podržavaju kulturne tradicije kao i zapošljavati knjižničare koje poznaju kulturu i jezik zajednice. IFLA-in Manifest za narodne knjižnice dokument je koji opisuje misije knjižnice i među njima se nalaze se one koje se narodna knjižnica pridržava u svrhu očuvanja kulturne baštine. Misije se temelje na osnovnim ljudskim pravima poput besplatnog pristupa informacija, slobodi izražavanja ideja i govora, samostalnog donošenja odluka, a one su promoviranje svijesti o važnosti kulturne baštine, razvijanje zanimanja za umjetnost, znanstvena postignuća i inovacije, pružanje pristupa raznim oblicima izvedbenih umjetnosti, osnaživanje i poticanje interkulturalnog dijaloga i zagovaranje kulturne različitosti i podrška usmenoj tradiciji i književnosti (UNESCO 1994).

Shodno tome, narodne knjižnice imaju ulogu saveznika između lokalne zajednice i očuvanja kulturne baštine dakle imaju mogućnost pružanja potrebnih resursa zajednici i ispunjavanja njezinih potreba stvarajući time polje kulturnog dijaloga. Međutim, iako postoji potreba za stvaranjem suradnji, u baštinskim se ustanovama nalazi i određena nekoordinacija u očuvanju nematerijalne kulturne baštine među baštinskim ustanovama što otežava dostupnost i vidljivost materijala te međusobnu povezanost ustanova. Jedna od poteškoća je da su ustanove preusko vezane uz nabavu materijala dakle knjižnice nabavljaju materijale shodno potrebama zajednice, arhivi nabavljaju i čuvaju povijesne dokumente, a muzeji prikupljaju artefakte. Nadalje, kulturni djelatnici često sami zaključuju i donose odluke o tome što će biti dostupno i kakve bi se usluge trebale nuditi smatrajući da bi takvi sadržaji mogli biti beskorisni, nezanimljivi javnosti ili nevrjedni očuvanja u slučaju fizičkih materijala.

Razlozi navedenih poteškoća i koji se mogu iščitati iz prethodnog dijela mogu se svrstati u nekoliko domena (Bonn, Kendall, McDonough 2017):

a) Nedostatak znanja i kompetencija knjižničara

Narodne knjižnice su organizacije čiji je primarni fokus na prikupljanju i upravljanju informacijama u različitim oblicima. Njihov je cilj uspješno i učinkovito pružanje i stavljanje na korištenje informacija. Jedan od glavnih problema je nedostatak ljudskih resursa i očuvanje resursa iz kulturne baštine (Ekwelem, Okafor i Ukwoma 2011). Razvoj IKT donio je promjene u znanstvenoj komunikaciji, ali i u načinima učenja stoga je potrebno profesionalno usavršavanje knjižničara kako bi kvalitetno mogli pružati usluge, a posebice posjedovanje kulturalnih kompetencija koje kao ni kultura nisu prirodene ili intuitivne već se trebaju učiti. Prema ALA-inoj definiciji, kulturalne su kompetencije skup ponašanja, stavova i politika koja

omogućuju skupini ili pojedincu učinkovito raditi u kroskulturalnim situacijama te je proces u kojem pojedinci i sustav odgovaraju na kulturne potrebe zajednica i pojedinaca. Definicija je dio standardnog okvira koji opisuje kulturalne kompetencije koje knjižničar treba posjedovati kako bi knjižnica mogla biti odraz svoje zajednice i onoga što joj je potrebno zagovarajući time kulturnu različitost i kulturni pluralizam (ALA 2012). Kako bi to postigle, narodne knjižnice moraju biti otvorene prema različitim perspektivama i iskustvima. Prvu kompetenciju koju knjižničari trebaju posjedovati je kulturna osviještenost i samoosviještenost dakle prvo trebaju svoju vlastitu kulturu kako bi razumjeli druge kulture i načine oblikovanja kulturnog identiteta. Odgovornost je knjižnog osoblja istražiti kulturnu baštinu kako bi znali pronaći načine za podizanje svijesti o važnosti, ali i kako bi razumjeli društveni sustav vrijednosti i vjerovanja, stavove i ponašanje, prakse i običaje. Sljedeća kompetencija koja je povezana s prvom je posjedovanje kulturalnog znanja dakle obveza je knjižničnog osoblja o prošlosti, tradicijama, vrijednostima i kreativnom radu društva. Važno je osvijestiti da zajednica u kojoj se knjižnica nalazi često nije homogena dakle korisnici knjižnice su različitih etničkih pozadina, zanimanja i profesija, hobija, potreba, socioekonomskog statusa, jezika i kulture pa čak i motiva odlaska u knjižnicu. Unutar knjižnice trebaju postojati organizacijske i profesionalne vrijednosti dakle norme i smjernice koje oblikuju očekivanja prihvatljivog ponašanja, a kulturne kompetencije dio su navedenih normi i smjernica. Razvoj takvih smjernica uključuje planiranje strategija poput stvaranja i provođenja kulturnih usluga, stvaranje kulturnog prostora koji podržava kulturnu različitost i uključivanje kulturnih kompetencija u profesionalnu procjenu knjižničara. U razvoj zbirke, programa i usluga, knjižnično osoblje treba planirati i organizirati sadržaje koje odražavaju kulturni identitet, pozadinu i baštinu ne samo većih kulturnih zajednica već onih etnički manjih, marginaliziranih, autohtonih i ugroženih skupina. Također, knjižnični osoblje treba biti upoznato s tradicionalnim znanjem koje obuhvaća agrikulturalno, tehničko, ekološko, medicinsko znanje te folklorne izričaje poput glazbe, plesa, usmene tradicije i književnosti, umjetničkog rada, umijeća i obrta, osnova jezika (imena i simbola) itd. Knjižničar treba imati oblikovane stavove, sposoban za procjenu i znanje. Oblikovan stav proizlazi iz toga da je svjestan svoje kulture kao i kultura drugih prepoznajući elemente koje oblikuju kulturu i kulturnu baštinu. Karakteristika (samo)procjene odnosi se na to je li knjižnica uistinu podržava kulturne značajke zajednice putem zbirke, programa i usluga, a ona proizlazi iz kulturne osviještenosti. Posljednja karakteristika znanja je neprekidan proces jer je odgovornost knjižničara da prati kulturne sadržaje te da posjeduje potrebno znanje i informacije o određenoj skupini unutar zajednice korisnika. Kulturalno kompetentan knjižničar stvara područje

razgovora i napretka te je otvoren je za neprestano učenje, poznaje svoju zajednicu, podržava socijalnu inkluziju i razumijevanje za kulturnu različitost te pomaže u oblikovanju u kulturnog identiteta.

b) Nedovoljno razvijena svijest o kulturnoj baštini

Knjižnice, arhivi, muzeji, istraživačke institucije i dokumentacijski centri imaju važnu ulogu u prikupljanju, dokumentiranju i arhiviranju informacija o nematerijalnoj kulturnoj baštini kao i osiguravanju i davanju pristupa u svrhu podizanja i razvijanja svijesti o važnosti nematerijalne baštine. Kulturno-informacijske ustanove bi trebale uključiti nositelje i stvaratelje u organizaciju i planiranje aktivnosti i događanja poput izložbi, predavanja i seminara, kulturnih programa kako bi se šira javnost upoznala s nematerijalnom baštinom i zajednicom koja ju stvara i održava. Također, narodne knjižnice bi trebale raditi na pronalaženju inovativnih i participativnih rješenja u prezentaciji nematerijalne baštine kao i prepoznati važnosti i koristiti informacijsko-komunikacijske tehnologije kao dugotrajnije i efikasnije rješenje očuvanja. Iz navedenih razloga, IFLA je 2017. godine pokrenula inicijativu Global Vision čija je svrha poticanje rasprave o izazovima i mogućnostima u očuvanju kulturne baštine s kojima se susreću djelatnici u različitim vrstama knjižnica (Bonn, Kendall i McDonough 2017). Godinu dana kasnije IFLA je napisala izvještaj o otkrićima koji su proizašli iz razgovora i dijeljenju iskustava stručnjaka.

c) Nedostatak podrške državnih autoriteta i pružanje financijske podrške

IFLA je 2018. godine proglasila Godinom kulturne baštine u Europi kako bi se privukla pozornost knjižnicama i uključila ih u očuvanja raznih materijala od najstarijih manuskripata do stvaranja digitaliziranih materijala jer je time smatrala da će povećati mogućnosti za knjižnicama da dobiju potrebnu financijsku i zakonsku podršku u učinkovitijem obavljanju posla (Bonn, Kendall i McDonough 2017). U tom smislu narodne knjižnice trebaju biti pravilno podržane kako bi osigurale budući razvoj i odgovorile ispravno na potrebe zajednice i korisnika, no najčešće se događa da narodne knjižnice nisu prioritet za pružanje financijske podrške.

5.1. Važnost očuvanja i promocije tradicionalne prehrane u narodnim knjižnicama

Tradicionalna prehrana dio je nematerijalne kulturne baštine koju treba očuvati, ali podcijenjen resurs. Narodne su knjižnice baštinske ustanove koje se bave očuvanjem čineći

nematerijalnu baštinu dostupnom za buduće generacije, a razlozi za očuvanjem tradicionalne prehrane u narodnim knjižnicama su sljedeći:

a) Kulturni identitet

Priprema hrane pa čak i određena vrsta namirnice mogu odražavati duboko ukorijenjene kulturne prakse i vrijednosti. Kao i svaki oblik nematerijalne kulturne baštine, znanje i vještine vezane uz tradicionalnu prehranu prenose se s koljena na koljeno u svrhu očuvanja memorije i prošlosti stvarajući i oblikujući kulturni identitet (Vadi 2016). Izvrstan je primjer očuvanja tradicionalne prehrane Muzej u loncu – projekt koji je pokrenuo Etnološki odjel Gradskog muzeja Požega. Potaknut je s ciljem da prikupe i sačuvaju stari i zaboravljeni recepti, istraži dostupna literatura i izvori, dokumentira i rekreira priprema hrane. Projekt se temelji na tome, kako kažu, da prehrana nije samo proizvod već i „filozofija, navika, običaj i ponašanje naprosto najživlja slika svih onih prije nas čija su jela ovisila o socijalnom momentu, tradiciji, utjecajima doseljenika, modi i povijesnim trenucima“ (Muzej u loncu n.d.). Izdvojen je kao primjer očuvanja tradicionalne prehrane ne samo zato što mu je cilj očuvati prošlost zajednice i kraja već zato što premošćuje međugeneracijski jaz, a rezultati projekti mogu se pronaći na mrežnoj stranici u obliku izložbi, manifestacija, događaja, kataloga, objavljivanja stručnih publikacija i organiziranja radionica.

b) Poticaj na suradnju

Očuvanje tradicionalne prehrane poziva na suradnju jer su znanja, vještina i opstanak umijeća ugroženi pojavom globalizacija i standardizirane hrane. Jedan od zaključaka iz Rezolucije Europskog parlamenta od 12. ožujka 2014. o europskoj gastronomskoj baštini bio je da se tradicionalna prehrana počne promatrati s obrazovnog aspekta te da bi se u obrazovni proces trebali uključiti obitelj, obrazovne zajednice, razni kanali informiranja i svi profesionalci koji se bave obrazovanjem u svrhu podizanja svijesti i upoznavanja lokalnih običaja. S kulturalnog aspekta, osim stvaratelja i nositelja kulinarskog znanja i vještina, ulogu imaju i kuhari koji svojim radom i znanjem mogu pridodati vrijednost u obrazovanju. Dijeljenje prostora s drugim ustanovama, skupinama ili pojedincima i zajednički rad na stvaranju usluga i programa, može biti izvrstan način privlačenja novih i zainteresiranih korisnika u narodne knjižnice time osnažujući ustanovu, čineći je privlačnijom i stvarajući kulturni prostor (Službeni list Europske unije 2017). Na taj način, narodne knjižnice pomažu i podupiru manje poduzetnike i tvrtke promovirajući ih, dajući im prostor i upoznavajući zajednicu s njihovim radom, a istovremeno proširuju svoje resurse i stvaraju nove usluge. Nadalje, Sveučilište gastronomskih znanosti u Pollenzu pokrenulo je projekt „Granaries of Memory“ (Grimaldi,

Fassino i Porporato 2019) koji se temelji na prikupljanju usmenog znanja i životnih priča i iskustava poljoprivrednika, uzgajivača, proizvođača sira i kuhara. U projekt su se uključili i studenti te su zajedno s antropolozima analizirali videointervjue sudionika projekta. Prikupljali su podatke o agrikulturi, kulturi hrane i gastronomije, ali i geografski i društveni kontekst.

c) Kuharice kao način učenja i proučavanja

Kuharice kao oblik književnosti nisu naišle na odobravanje te su dugo vremena bile izvan fokusa istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima jer se nisu ispravno interpretirale odnosno bile su gledane isključivo kao zbirka recepata, a ne kao alat učenja i proučavanja. Međutim, ako se promatra malo dalje može se oblikovati jasna slika o kulturi i identitetu društva ili zajednice. Pružaju uvid u društvene promjene kao i u privatnu, svakodnevnu i obiteljsku sferu života. Mogu se smatrati „dokumentima povijesti“ ili „kulturnim tekstovima“ jer govore o potrebama, mogućnostima i željama društva, osobnom životu, gospodarskim i političkim okolnostima, uzgoju i dostupnosti namirnica, rodnim ulogama u obitelji, društvenim odnosima, razinama kulinarske vještine dakle iz kuharica se može dobiti slika društva u određenom vremenskom razdoblju, sustavu vrijednosti i vjerovanja, društvenim praksama i ritualima. Naizgled mogu imati jednu funkciju, ali ako se dalje sagleda može se vidjeti da kuharica puno toga može ponuditi. Također, iako su se kuharice tek donedavno promatrale kao ženskom književnošću i namijenjene ženama, Dimšić ukazuje da se kulinarska i gastronomska literatura u Hrvatskoj uglavnom povezuje s muškim autorima ili priređivačima i to na području tradicionalne prehrane i kuhinje i čije stvaralaštvo ide puno dalje u obliku povijesnih priča, novinarskih kolumni, memoara i tzv. „gastromana“. (Dimšić 2019). Razlozi zašto kuharice su bile zanemarivan resurs i nisu bile u akademskom fokusu jest zbog stajališta da je hrana kao predmet proučavanja prejednostavna, fizička, „anti-intelektualna“ i da zbog toga ne treba trošiti vrijeme (Matheny 2020). Međutim, kuharice su svoj put pronašle u akademskim knjižnicama kao dio specijalnih zbirki i unutar narodnih knjižnica. Posljednjih nekoliko desetljeća, stavovi o kuharicama se mijenjaju s interdisciplinarnim pristupom i područjem proučavanjem hrane što ih čini vitalni istraživačkim alatima. Interdisciplinarni pristup i mogućnost dobivanja različitih podataka čine ih savršenim istraživačkim tekstovima iz kojih se mogu izvući informacije o stvarateljima, zajednici i kulturi te pružaju više polaznih točaka za analizu poput predgovora i organizacije materijala, korištenih alata i kuharskih metoda do recepata i korištenih sastojaka (Matheny 2020). Također, kako se počela pridavati veća pozornost kuharicama tek posljednjih nekoliko desetljeća nema dovoljno literature i istraživanja o potrebama onih kojih su

zainteresirani za hranu i kuhinju neovisno o njihovoj razini znanja i iskustvima (hobista, profesionalnih i amaterskih kuhara, gurmana, slastičara, lokalnih proizvođača, srednjoškolaca, studenata itd.) Istraživanje o informacijskim izvorima Nancy Duran i Kevina MacDonalda pokazalo je da postoji potreba za primarnim izvorima, ali malo je pozornosti pridano tome kako ih pronaći ili je nejasna konceptualizacija u katalogu. Kako se dogodio pomak u društvenim i humanističkim znanostima s naglaskom da je hrana prozor u društvo, kulturu, ideologiju i identitet može se sa sigurnošću reći da postoji prostor za buduća istraživanja te da smisao nije razdvojiti područja fokusa već identificirati pokazatelje heterogenosti i složenosti u proučavanju hrane. Kuharice su zbog svog formata dobar način aktivnog i praktičnog učenja jer se istovremeno razvijaju vještine (samo)refleksije, interpretacije, davanje značenja, analitičke i kritičke vještine. Iako su pomalo nekonvencionalan način učenja u odnosu na udžbenik ili znanstveni članak, one mogu biti iznimno korisne pružajući novo iskustvo u učenju.

5.2. Zaključak poglavlja

IFLA je u svom dokumentu opisala nekoliko misija narodnih knjižnica, a koje se odnose na očuvanje kulturne baštine. Iz njih se može zaključiti da narodne knjižnice moraju prvo osvijestiti kulturne potrebe svoje zajednice kako bi je uistinu poznavale, a shodno tome isplanirale aktivnosti i događaje te ponudile svoje usluge. S druge strane, knjižničari moraju posjedovati određeni skup kompetencija kako bi efikasno radili svoj posao i odrazili kvalitetu knjižnice. Očuvanjem i promocijom tradicionalne prehrane kao dijela nematerijalne baštine, narodne knjižnice osnažuju kulturni identitet, stvaraju temelj suradnje kao i temelj obrazovanja odnosno proučavanja i učenja.

6. Istraživanje

6.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja u sklopu ovoga rada bio je istražiti i izdvojiti aktivnosti vezanih uz tradicionalnu prehranu u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj u svrhu očuvanja i promocije ovog dijela nematerijalne kulturne baštine. Istraživanje i rad temelji se na ideji vrijednosti koje zagovaraju narodne knjižnice, a to su otvoreni i besplatni pristup informacijama za sve korisnika i u različitim formatima, podrška u obrazovanju i cjeloživotnom učenju te ponuda usluga i programa prilagođenima informacijskih potrebama, željama i interesima zajednice korisnika.

6.2. Svrha istraživanja

Svrha istraživanja je ukazati na važnost baštinske ustanove odnosno narodne knjižnice u očuvanju tradicionalne prehrane. Narodne knjižnice kao kulturne ustanove imaju obvezu i odgovornost identificirati, prikupiti, dokumentirati, očuvati i promovirati kulturnu baštinu, a posebice nematerijalnu kojoj prijete nestajanje i zaborav zbog duha vremena i globalizacije stoga je od iznimne važnosti pronaći rješenja koja će na učinkovit način očuvati znanje i vještine vezane uz tradicionalnu prehranu. Narodna knjižnica ovdje ima ulogu ne samo očuvanja već i odavanja poštovanja starijim generacijama, poticanja socijalne inkluzije i međugeneracijskog prijenosa znanja i vještina.

6.3 Istraživačka pitanja

Istraživačka pitanja postavljena u sklopu ovog istraživanja jesu:

- 1) Koje su vrste aktivnosti zastupljene u narodnim knjižnicama vezane uz očuvanje i promociju tradicionalne prehrane?
- 2) S kojim ustanovama i udrugama narodne knjižnice surađuju u organizaciji takvih događaja?
- 3) Što narodne knjižnice mogu implementirati u svoj rad kako bi poboljšale svoje usluge i privukle korisnike?

6.4. Metodologija

Istraživački dio rada bavi se analizom dostupnih mrežnih stranica hrvatskih narodnih knjižnica. Za potrebe istraživanja korišten je popis narodnih knjižnica s Portala narodnih knjižnica. U istraživanju proučavale su se mrežne stranice i arhivi obavijesti te popis ne obuhvaća narodne knjižnice čije mrežne stranice nemaju arhivu obavijesti, nisu funkcionalne ili nisu provele niti jednu aktivnost vezanu uz tradicionalnu prehranu. Na temelju toga popis obuhvaća 35 od 217 narodnih knjižnica. U potpoglavlju Analize predstavljena je aktivnost svake knjižnice, a u dijelu Rasprave objašnjene su spoznaje do kojih se došlo istraživanjem.

6.5. Analiza aktivnosti u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj po županijama

Prije istraživanja koje se aktivnosti provode u narodnim knjižnicama potrebno je utvrditi koje se narodne knjižnice bave takvim aktivnostima.

Županija	Knjižnice	Preostali broj knjižnica
Vukovarsko-srijemska županija	9	1
Brodsko-posavska županija	7	0
Sisačko-moslavačka županija	19	2
Bjelovarsko-bilogorska županija	6	2
Koprivničko-križevačka županija	5	1
Osječko-baranjska županija	13	5
Požeško-slavonska županija	5	0
Virovitičko-podravska županija	5	1
Varaždinska županija	5	0
Međimurska županija	6	1
Krapinsko-zagorska županija	13	1
Zagrebačka županija	13	3
Karlovačka županija	8	3
Primorsko-goranska županija	21	4
Istarska županija	10	2
Ličko-senjska županija	9	0
Zadarska županija	11	1
Splitsko-dalmatinska županija	27	4
Šibensko-kninska županija	8	3
Dubrovačko-neretvanska županija	9	0
Grad Zagreb	6	1
	217	35

Tablica 1. Zastupljenost aktivnosti u narodnim knjižnicama po županijama

Tablica 1. pokazuje koliko se narodnih knjižnica bavi aktivnostima vezanih uz tradicionalnu prehranu. Iz tablice je vidljivo je da se narodne knjižnice u Brodsko-posavskoj,

Požeško-slavonskoj, Varaždinskoj, Ličko-senjskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji ne bave očuvanjem i promocijom tradicionalne prehrane. Knjižnice u Osječko-baranjskoj, Karlovačkoj i Šibensko-kninskoj županiji bave se najviše aktivnostima vezanima uz očuvanje tradicionalne prehrane. Prema Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti u članku 6 stoji da knjižnična djelatnost obuhvaća organizaciju kulturnih, obrazovnih, informacijskih i znanstvenih sadržaja i programa što gledajući ovu tablicu knjižnice ne obavljaju u potpunosti (Narodne novine, 2019). Vidljivo je da od 217 narodnih knjižnica samo njih 35 provodi određene aktivnosti vezane uz tradicionalnu prehranu.

6.6. Analiza aktivnosti u preostalim narodnim knjižnicama u Hrvatskoj

Prikazani su podaci o aktivnostima u preostalim narodnim knjižnicama koje se bave u određenoj mjeri aktivnostima vezanima uz očuvanje i promociju tradicionalne prehrane. Podaci su razvrstani prema kategorijama aktivnosti te će kasnije u nastavku rada biti objašnjene navedene aktivnosti.

Naziv knjižnice	Predstavljanje /promocija knjige	Izložbe	Radionice	Manifestacije	Predavanja	Projekti (suradnje)	Preporuke/popisi
Gradska knjižnica i čitaonica Ilok		DA	DA				
Knjižnica i čitaonica Dvor						DA	
Knjižnica i čitaonica Popovača			DA	DA			
Gradska knjižnica Slavko Kolar Čazma					DA		

Hrvatska knjižnica i čitaonica Đuro Sudeta Garešnica					DA		
Narodna knjižnica Virje			DA				
Gradska knjižnica i čitaonica Belišće						DA	
Gradska knjižnica i čitaonica Đakovo						DA	
Središnja knjižnica Slovaka				DA			
Hrvatska narodna knjižnica i čitaonica Našice							DA
Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek				DA			
Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica							DA

Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec		DA					
Općinska knjižnica Krapinske Toplice				DA	DA	DA	
Gradska knjižnica Dugo Selo	DA						
Gradska knjižnica sv. Ivan Zelina						DA	
Gradska knjižnica Velika Gorica			DA			DA	
Knjižnica i čitaonica Duga Resa			DA		DA		
Knjižnice Grada Zagreba							DA
Gradska knjižnica Ivan Goran Kovačić Karlovac		DA				DA	DA
Gradska knjižnica i					DA	DA	

čitaonica Ogulin							
Gradska knjižnica Bakar					DA		
Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj	DA				DA		
Gradska knjižnica Rijeka							DA
Gradska knjižnica Ivan Goran Kovačić Vrbovsko					DA		
Gradska knjižnica Labin				DA		DA	
Gradska knjižnica Pazin				DA	DA		
Gradska knjižnica Zadar			DA				DA
Narodna knjižnica Driš		DA			DA	DA	
Gradska knjižnica Juraj		DA	DA			DA	

Šižgorić Šibenik							
Gradska knjižnica Vodice							DA
Gradska knjižnica Kaštela	DA						DA
Gradska knjižnica Solin					DA		
Gradska knjižnica Marko Marulić Split						DA	
Hrvatska narodna knjižnica Antonio Rendić Ivanović						DA	
Knjižnice grada Zagreba							DA

Tablica 2. Analiza aktivnosti u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj

Tablica 2. prikazuje popis aktivnosti koji se događaju u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj. Kategorije aktivnosti su predstavljanje knjiga, izložbe, manifestacije, predavanja, radionice, projekti te preporuke ili popisi. Iz tablice je vidljivo da narodne knjižnice ne održavaju puno aktivnosti vezanih uz očuvanje tradicionalne prehrane. Međutim, treba izdvojiti knjižnice koje se više bave navedenim, a to su Općinska knjižnica Krapinske Toplice, Gradska

knjižnica Ivan Goran Kovačić Karlovac, Narodna knjižnica Drniš i Gradska knjižnica Juraj Šižgorić Šibenik dakle one su imale po tri aktivnosti. Aktivnosti uz očuvanje tradicionalnu prehranu najviše su vezane uz održavanje radionica i sudjelovanju u manifestacijama i projektima. Knjižnice se najmanje bave sastavljanjem popisa ili pisanjem preporuka te promocijama odnosno predstavljajima knjiga.

U nastavku rada prikazana je tekstualna analiza aktivnosti u narodnim knjižnicama prema redosljedu koji stoji u tablici 2. s naznačenom županijom.

Vukovarsko-srijemska županija

Gradska knjižnica i čitaonica Ilok

Na mrežnoj stranici knjižnice se uz pomoć tražilice ili arhive obavijesti može pronaći da je knjižnica 2015. godine održala Izložbu vina grada Iloka u povodu 48. Iločke berbe grožđa na kojoj su se izložili i predstavili svi domaći vinari s područja grada Iloka. Također, u povodu 54. Iločke berbe grožđa održana ove godine sudjelovala su djeca. Radionice su bile organizirane u suradnji s ustanovom DV Crvenkapica, OŠ dr. Franje Tuđmana Šarengrad, Udrugom inovatora Tesla Ilok i Katarinom Šestić. Osim u branju grožđa, djeca su sudjelovala u dizajniranju boce za vino.

Sisačko-moslavačka županija

Knjižnica i čitaonica Dvor

Knjižnica i čitaonica Dvor je 2009. godine sudjelovala na sajmu i tradicionalnoj priredbi „Plodovi rada“ na kojem je prvi put imala štand, a svojom je ponudom ostala nezapažena. Na štandu su se mogle pronaći knjige, promotivni materijal, straničnici, albumi razglednica iz Zavičajne zbirke te fotografije aktivnosti u Knjižnici, plakati, priznanja i zahvalnice. Na sajmu sudjeluju obrtnici, poduzetnici, vlasnici OPG-a i udruge. Knjižnica nema tražilicu, ali se može pretraživati po arhivi obavijesti.

Knjižnica i čitaonica Popovača

Preko tražilice na mrežnoj stranici, može se pronaći da je Knjižnica 2019. godine sudjelovala na štandijadi za Dane kruha gdje su građani i potencijalni korisnici mogli saznati nešto više o radu Knjižnice i uslugama. Također, iste su godine u sklopu manifestacije Jesenski plodovi Grada na kojoj su djeca mogla sudjelovati na pričaonici i radionici „Mali pekar“ gdje su se mogli upoznati s pekarskim vještinama.

Bjelovarsko-bilogorska županija

Gradska knjižnica Slavko Kolar Čazma

Na mrežnoj stranici knjižnice dostupna je tražilica preko koje se može saznati da se 2019. godine održalo predavanje za vinogradare i vinare, no se pretražiti i preko kategorije Novosti. Predavanje na temu zaštitu vinove loze se održalo u organizaciji Knjižnice i Udruge vinogradara i vinara, a održao ga je dipl.ing. agronomije Tomislav Vrabc iz tvrtke Syngenta. Također, Knjižnica je ove godine održala predavanje u sklopu projekta Zelene i poljoprivredne knjižnice u suradnji s Poljoprivrednom zadrugom „Plodovi Moslavine“ i ekološkom udrugom „Eko Čazma“ gdje su korisnici mogli razmijeniti iskustva i savjete o vlastitom uzgoju hrane i sadnji proizvoda.

Hrvatska knjižnica i čitaonica Đuro Sudeta Garešnica

Na mrežnoj stranici Knjižnice pomalo neobičan događaj održan ove godine, a temelji se na ideji spoja poezije i vina. Na događaju su zavičajni pjesnici u Gradskom parku predstavljali svoju poeziju te su korisnici mogli saznati nešto više o vinarstvu kao motivu i inspiraciji umjetnicima, slikarima, kiparima i pjesnicima. Korisnici su se mogli informirati o Hrvatskoj kao jednoj od vinorodnih zemalja u Europi te o brojnim autohtonim, tradicionalnim i jedinstvenim vrstama vina.

Koprivničko-križevačka županija

Narodna knjižnica Virje

Uz pomoć tražilice, na mrežnoj stranice može se pronaći da je Knjižnica organizirala prvi književni natječaj odnosno radionica na kojoj su svi korisnici mogli napisati tekst za edukativnu slikovnicu (ili u obliku bajke, priče, priče u stihu) na temu prkača – tradicionalnog slatkog jela. Na natječaj se prijavilo šest autora, a oduševljeni žiri je odabrao dva teksta tako da će prema planu knjižnice, dvije slikovnice biti objavljene 2022. godine.

Osječko-baranjska županija

Gradska knjižnica i čitaonica Belišće

U svrhu očuvanja bioraznolikosti, u projektnoj suradnji s Hrvatskom narodnom knjižnicom i čitaonicom Našice 2019. godine, Knjižnica je svojim korisnicima darovala paketiće sjemenja raznih vrsta voća i povrća te su sami korisnici donijeli svoje sjemenje i

međusobno se razmijenili i na taj način nabavili domaće sorte voća i povrća. Knjižničar u našičkoj knjižnici Đuro Rajh desetak se godina bavi prikupljanjem i očuvanjem domaćih i novih sorta voća i povrća tako da se u njegovoj održao sličan događaj već dvaput.

Gradska knjižnica i čitaonica Đakovo

U suradnji s Udrugom BioVrt, Knjižnica je organizirala 2019. godine predavanje „Vrtlarenje u skladu s prirodom“ na kojem su korisnici mogli saznati o načinima i razlozima uzgoja vlastite hrane. Također, na kraju predavanja korisnici su dobili sjeme domaćih vrsta voća i povrća te su mogli donijet vlastito i razmijeniti se s drugim korisnicima i na taj način doprinijeti bioraznolikosti i očuvanju tradicionalnih sorta voća i povrća, prirode za buduće generacije te kako bi očuvali naslijeđe tradicionalne hrane.

Hrvatska narodna knjižnica i čitaonica Našice

Knjižnica je objavila popis novih naslova u svibnju 2020. godine među kojima se može pronaći kuharica naziva PEKARNICA i SLASTIČARNICA u vašem domu u kojoj je objašnjeno više od 100 suvremenih i tradicionalnih recepata. Na mrežnoj stranici ne postoji posebna kategorija novih naslova ili preporuka već se mora tražiti putem tražilice.

Središnja knjižnica Slovaka

Povodom Dana Grada Našica, Središnja knjižnica Slovaka pri Hrvatskoj narodnoj knjižnici i čitaonici Našice organizirala je program Knjižnica na tanjuru – događaj na kojem je predstavljen dio tradicije slovačke nacionalne manjine u Hrvatskoj na kojem su bile predstavljene knjige, glazba, kulinarstvo i kultura. Održan 2016. godine, u program su se uključili učenici iz OŠ kralja Tomislava koji su učili slovački jezik. Knjižnica je ovakvim programom podržala socijalnu inkluziju i ukazala na važnost multikulturalnog djelovanja i zajedničkog života građana u Našicama.

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek

U suradnji s nakladničke kuće Profil, Hotelom Waldinger i Austrijske čitaonice Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek, u svečanoj dvorani Hotela održalo se predstavljanje knjige autora Maroja Mihovilovića naziva Kolači moje omame Vilme: slatki okusi Austro-Ugarske. Svi koji su bili prisutni mogli su saznati ne samo o receptima osječke književne kroničarke Vilme Vukelić i dijelu gastronomske baštine već i o građanskoj kulturi s kraja 19. i na početku 20.

stoljeća. Također, u sklopu manifestacije Noći knjige i teme hrane i kulture, Knjižnica je organizirala magičnu Tajnu večeru inspiriranu književnošću na neka od jela radila prema kuharicama iz 1980-ih godina. Gosti s večere ponijeli darove koje im je poklonila knjižnica, a među njima su se našli organski čajevi, kava, mala kuharica i platnena vrećica knjižnice.

Virovitičko-podravska županija

Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica

U sklopu usluge i pod rubrikom Jedi zdravo, čitaj zdravo, Knjižnica je preporučila rajčice spremljene na pramoštenski način, a recept se nalazi u kuharici Kreativna kuhinja s okusom Mediterana. Rubrika nije na vidljivom i izdvojenom mjestu već se mora potražiti u tražilici. Nadalje, može se naći članak o kuharici Kolači moje omame Vilme: slatki okusi Austro-Ugarske autora Mabbbbbroya Mihovilovića koja je preporučena za izradu božićnih slastica, no sama preporuka nije u posebnoj rubrici ili kategoriji već se mora pronaći putem tražilice.

Međimurska županija

Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec

Pod kategorijom Izložbe na mrežnoj stranici Knjižnice može se pronaći da je 2019. godine organizirana izložba naziva Kuharice i bilježnice naših baka, a ona je obuhvaćala kuharske bilježnice i kuharice starih i zaboravljenih recepata koji su se prenosili u obitelji i među prijateljima, a među njima se pronašla kuharica iz 1926. godine. Svrha održavanje izložbe je istaknuti važnost i vrijednost kuharica i bilježnica kako bi se očuvala kulinarska tradicija Međimurja. Izložba je organizirana kao dio projekta Impuls 54+ i u suradnji s KUD-om Mura iz Murskog Središća i Maticom umirovljenika Međimurske županije.

Krapinsko-zagorska županija

Općinska knjižnica Krapinske Toplice

U sklopu manifestacije Noći knjige 2016. godine, Knjižnica je nakon predavanja i predstavljanja knjige Trijumf i tragedija autora Stipe Božića organizirala degustaciju slanih jela, domaćeg vina i pjenušca vinarije Vuglec Breg te domaćih kolača Lucije Slastice. Također, na isti je način organizirano druženje u sklopu manifestacije Noć knjige održanoj 2014. godine i u suradnji s Domom kulture nakon razgovora Hrvoja Ivančića o svojim putovanjima.

Zagrebačka županija

Gradska knjižnica Dugo Selo

Na mrežnoj stranici knjižnice putem tražilice može se pronaći da je 2016. godine organizirano predstavljanje tradicionalne kuharice Iz dugoselskih starih kuharica autorice Vesne Vladić koja je kako bi napisala ovu knjigu odlučila prikupljati stare rukopisne recepte. Kuharica je napisana sa svrhom upoznavanja i očuvanja gastronomske baštine dugoselskog područja. Knjiga je tiskana pomoću brojnih donacija i sponzorstva. Tražilica nije na jasnom mjestu te se nalazi kao potkategorija unutar glavnog izbornika tako nije pristupačna.

Gradska knjižnica Sveti Ivan Zelina

Kao i u Gradskoj knjižnici i čitaonici Đakovo, Udruga BioVrt predstavila je na predavanju Sjeme kao zalog naše budućnosti važnost bioraznolikosti i vlastitog uzgoja hrane, a ponajprije domaćih sorta voća i povrća u svrhu očuvanja prirode i naslijeđa hrane.

Gradska knjižnica Velika Gorica

U suradnji s Tranzicijskom grupom Velika Gorica, Knjižnica je u sklopu radionica razmjena vještina naziva Četrtri četrtak organizirala radionicu i razgovaraonicu o kućnoj izradi sira koja se održala 2015. godine. Također, 2018. godine je predstavila učenički projekt naziva Turopoljski stol kroz četiri godišnja doba u kojem je sudjelovala zagrebačka Gimnazija Tituša Brezovačkog. Učenički projekt Turopoljski stol kroz četiri godišnja doba je većeg projekta naziva Okusi i mirisi moga zavičaja. Učenici su predstavili graditeljsku baštinu, tradicionalne nošnje, pjesme i plesova Turopolja, agrikulturu kao i spremanje tradicionalnih jela. Informacije su prikupili ne samo iz knjiga već i iz razgovora s bakama, djedovima i roditeljima.

Karlovačka županija

Knjižnica i čitaonica Duga Resa

Na mrežnoj stranici Knjižnice se može pronaći da je 2016. godine održano predavanje naziva Kako hrana utječe na bolji život zajednice?, a predavanje je održao ing. agronomije Rajko Pavić.

Gradska knjižnica Ivan Goran Kovačić Karlovac

Knjižnica u svom popisu pristiglih knjiga koje su dio Zavičajne zbirke imaju knjigu naziva Hrana, kuhanje i blagovanje u doba Zrinskih autora Darka Varga. Knjiga daje uvid u

svakodnevni život od 16. do 17. stoljeća kao i u proizvodnju i konzumaciju hrane. Na kraju knjige može se naći zbirka recepata iz doba Zrinskih. Također, Knjižnica je 2018. godine ugostila udrugu BioVrt, a njezina je predsjednica Silvija Kolar-Fodor predstavila svoju knjigu naziva Vrtlarjenje u skladu s prirodom, a na kraju predavanja održala se razmjena domaćeg sjemenja. Predavanje je održano u sklopu ciklusa aktivnosti Karlovačka zelena priča i projekta Zelena knjižnica.

Gradska knjižnica i čitaonica Ogulin

Knjižnica je ugostila Udrugu BioVrt koja je održala predavanje Vrtlarjenje u skladu s prirodom i na kraju predavanja organizirala razmjenu domaćeg sjemenja. Zanimljivo je primijetiti prema komentaru na mrežnoj stranici da su korisnici zainteresirani i žele ovakve sadržaje vidjeti u knjižnici.

Primorsko-goranska županija

Gradska knjižnica Bakar

Gradska knjižnica Bakar održala je 2016. godine ciklus predavanja o siru i njegovoj proizvodnji. Na jednom od predavanja korisnici su mogli saznati više o jelima od sira i sa sirom kao i kombiniranju vina i sira, vrstama paških sira i sortama hrvatskih vina te o osnovnim i jednostavnim receptima. Međutim, na mrežnoj stranici nije dostupna stoga o samom događaju se može saznati prelistavanjem novosti koje se nalaze u glavnom izborniku.

Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj

Na mrežnoj stranici Knjižnice može se vidjeti da je 2008. godine održano predavanje naziva „Samoniklo bilje u prehrani“ i nakon toga predstavljanje knjige „Kruh, halava i trava“ autora Emira Komića. Događaji su bili organizirani u suradnji Knjižnice i Udruge „Mala scena“ iz Rijeke. Korisnici su imali prilike saznati i degustirati jela napravljene od samoniklog bilja.

Gradska knjižnica Rijeka

Posebnost Gradske knjižnice Rijeka je u tome što imaju brojne članke o domaćim i suvremenim jelima. Jedan od članaka govori o tome što znači „zdravo“ i „domaće“ u suvremenom svijetu odnosno u supermarketima. U članku je istaknuto da se većina hrane uvozi te da je industrijski proizvedena što je suprotno ideji domaće hrane lokalno uzgojene u vrtu i

traženju onoga što se u djetinjstvu jelo što je zapravo posljedica pojave globalizacije. Poljoprivredni djelatnosti koje su obavljali starije generacije postaju slika iz prošlosti i služi usporedbi u svakodnevnom razgovoru. U sljedećem članku koji je dio tematskog dijela o hrani naziva „Iz knjige u lonac“ knjižničari su na temelju svojih znanja i iskustava napravili popis preporuka ljekovitog bilja koje se može koristiti u kuhanju (volujak, luk vlasac, kopar, peršin, estragon, bosiljak, ružmarin, kadulja, vrisak) i u pripremi jela od mesa, povrća, juha, umaka i jela od tjestenine. Kao dio navedenog tematskog dijela, knjižničari su napisali članak o divljem i pitomom kestenu, knjige o kestenu te recepte od kestena jer to plod koji je poznat u riječkom kraju. Također, Knjižnica je ponudila svoje zbirke kuharica i o kulturi hrane u suradnji s Udrugom Kombinat. Akcijom Recept: Aktiviraj se!? htjeli su podržati lokalni uzgoj i suradnju, promovirati OPG-ove kao tipa gospodarstva koji se temelji na proizvodnji sezonskih namirnica te ojačati osjećaj pripadnosti i participacije u zajednici. Članovi udruge su nakon pripremljenih jela predstavili svoj rad na Kontu.

Gradska knjižnica Ivana Gorana Kovačića Vrbovsko

Uz pomoć tražilice, može se saznati da je Knjižnica 2015. godine organizirala predavanje naziva Hrana je dar na kojem je predavač Rajko Pavić, inženjer agronomije istaknuo važnost uzgoja voća i povrća prilagođen podneblju kao i važnost ljekovitog i samoniklog bilja kojemu se ne pridaje dovoljno važnosti.

Istarska županija

Gradska knjižnica Labin

Gradska knjižnica Labin je u suradnji s Udrugom BioVrt ove godine organizirala predavanje naziva Sjeme je naše ljudsko pravo te je zbog epidemiološke situacije održano preko Zoom aplikacije. Korisnici su mogli saznati o zakonskim regulativama i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja. Također, predavanje je održano kako bi se istaknula važnost domaće poljoprivredne proizvodnje i bioraznolikosti. Nadalje, Knjižnica je organizirala 2019. godine edukativnu-likovnu radionicu za djecu povodom manifestacije Dana meda Labinštine. Na radionici namijenjenoj djeci od 1. do 4. razreda osnovne škole, učilo se o članovima obitelji u pčelinjoj zajednici, procesu nastanka meda i zdravim svojstvima koji može imati za čovjeka.

Gradska knjižnica Pazin

Gradska knjižnica Pazin održala je 2014. godine u suradnji s dječjim vrtićima u Svetom Petru u Šumi i u Sutivancu četvrtu manifestaciju naziva Cukijada na kojoj su mogli sudjelovati svi korisnici pripremajući tradicionalna i obiteljska jela od cuke odnosno bundeve (kolače, marmelade, juhe).

Zadarska županija

Gradska knjižnica Zadar

U suradnji ogranka Bili brig i Centra za poduku Temprano i studentima klasične filologije Sveučilišta u Zadru održana je 2017. godine radionica za djecu naziva „Povijest proslave Božića“, a jedna od tema je bila usporedba božićnih tradicija u pripremi jela nekad i sada. Također, 2013. godine održana je radionica namijenjena djeci u sklopu 6. Festivala smokava. Radionica je bila popraćena predavanjima vezana uz uzgoj, distribuciju i značaj smokve. Nadalje, knjižničari su napisali kraći članak o knjizi Muzej u loncu autorice Maje Žebčević Matić u kojoj je predstavljena tradicionalna gastronomija i kuhinja Pakraca, Požege, Našica, Osijeka, Vukovara i Iloka.0

Šibensko-kninska županija

Narodna knjižnica Drniš

U suradnji s Dječjim vrtićem Drniš, Knjižnica je ove godine povodom obilježavanja Svjetskog dana zaštite okolišu održala radionicu za djecu naziva Važnost očuvanja samoniklog ljekovitog bilja. Na radionici djeca su naučila o tome kada i gdje se beru kao i tome zašto biljke ljekovite, zašto je važno očuvati i što zapravo utječe na očuvanje samoniklog ljekovitog bilja. Prilikom toga, djeca su mogla probati čaj od kamilice i kadulje. Nadalje, u suradnji s Udrugom žena „Sv. Roko“, 2018. godine organizirano je predstavljanje Kalendara drniških slastica 2019. Na događaju su se mogle degustirati tradicionalne slastice koje su bile napravljene prema 12 obiteljskih recepata. U kalendaru su se našle slastice poput panj torte, kroštula, drniške torte, baškotini, broštulani bajami, paradizot itd. Projekt su financirali Nacionalni park Krka i Šibensko-kninska županija. Unatoč tome što najava događaja nije naišla na veći odaziv, na samom predstavljanju kalendara došlo je puno posjetitelja.

Gradska knjižnica Juraj Šižgorić Šibenik

U suradnji s Pčelarskom udrugom „Pčela“ Šibenik, Knjižnica je 2020. godine održala predavanje naziva „Okusi i mirisi hrvatskog meda – najbolji dokaz o izvornosti i kvaliteti“ koje je iznio profesor Dražen Lušić s Katedre za zdravstvenu ekologiju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Na mrežnoj stranici postoji tražilica koja je povezana s internetom, a ne sa stranicom. Također, u suradnji s Udrugom ZMAG (Zelena mreža aktivističkih grupa), održana je 2019. godine radionica kućnog sjemenarstva na kojoj su se korisnici mogli međusobno razmijeniti.

Gradska knjižnica Vodice

Na mrežnoj stranici Knjižnice nalazi se preporuka knjige naziva Priče o nedjeljnom kolaču autorice Milane Vlaović. Autorica je knjigom spojila književnost i kulinarstvo opisujući 52 različite priče o pripremi hrane nedjeljom (tko ju i za koga se priprema), o funkcijama koje hrana može za čovjeka dakle poticanje razgovora, učenja, okupljanja i druženja te razvijanja osjećaja pripadnosti.

Splitsko-dalmatinska županija

Gradska knjižnica Kaštela

U sklopu tematskog dijela naziva Živimo zdravo, Knjižnica je napisala članak o grožđu, njegovoj ljekovitosti te o načinima na koje se može pripremiti (čaj, sok, ulje, ocat, džem i pekmez). Također, u sklopu istoimenog ciklusa na sličan su način napisani članci o limunu, cikli i jagodama. Nadalje, u tematskom dijelu „Živi i zdravi bili! – Ricete iz stari vrimen...“ na čakavskom dijalektu je napisan recept za pandolete i galetine odnosno kolačićima iz djetinjstva. S oznakom „Ostanite kod kuće“, knjižničari su napisali recept odnosno gastropreporuku za kolače naziva Dunavski valovi. Knjižnica je 2018. godine održala predstavljanje knjige Bob, bobić, mahuna autorice Mirjane Mrkela, a radi se o zbirci bajka namijenjenoj djeci. Inspiracija pisanja joj je bio Međunarodni dan mahunarki. Kroz priče, djeca mogu otkriti kako su mahunarke koristili Grci, Rimljani i Egipćani, ali i naši preci. U predstavljanju sudjelovali su učenici Osnovne škole Ostrog koji su pričali priče o bobu koje su ispričale njihove bake.

Gradska knjižnica Solin

Kao i Gradska knjižnica Rijeka, Gradska knjižnica Solin ima također zanimljivost, a to je knjižničar koji je pčelar i koji održava online predavanja o medu i pčelarstvu. Također, Knjižnica je 2013. godine ugostila doc. dr. sc. Nevena Duvnjaka s Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar kako bi održao predavanje naziva Sociološki aspekti prehrane u urbanom kontekstu Splita početkom 21. stoljeća: od predmoderne do postmoderne. Korisnici su mogli nešto više saznati o prehrani i svakodnevnom životu u Splitu i promjenama u prehrani. Za istraživanje, analizirao se sadržaj dalmatinskih kuharica, anketa koji su ispunjavali učenici iz srednjih škola i obitelji te dnevnik prehrane.

Gradska knjižnica Marko Marulić Split

Kao i u Gradskoj knjižnici Solin, u Knjižnici se održalo predavanja doc. dr. sc. Nevena Duvnjaka s temom splitske prehrane u 21. stoljeću. Nadalje, povodom Bračke noći i u suradnji s Hrvatskom narodnom knjižnicom Antonio Rendić Ivanović iz Sutivana te Udruge čakavski jezik, predstavljen je projekt i brošura „103 samonikle biljke otoka Brača“. Iz predgovora se može saznati da su autori puno naučili o precima i njihovoj povezanosti s prirodom kao i da je svaka biljka imala svoju namjenu (hrana, ogrjev, lijek). U knjizi, svaka je biljka objašnjena te su prikazani različiti načini korištena, jestivosti i ljekovitosti.

Hrvatska narodna knjižnica Antonio Rendić Ivanović Sutivan

Knjižnica je organizator dugogodišnje manifestacije Smotra sirnica otoka Brača u Supetru. Na smotru se 2019. godine prijavilo šest bračkih mjesta: Supetar, Selca, Sutivan, Milna, Mirca i Škrip, a titulu Čuvara kulinarske tradicije otoka Brača dobio je Sutivan. Svrha održavanja ove manifestacije nije natjecanje za najbolju sirnicu već razmjena iskustava u pripremi ove slastice koja se tradicionalno priprema za Uskrs i uskršnje blagdane. Također, na mrežnoj se stranici može pronaći da je Knjižnica proglašena nositeljem nematerijalnog kulturnog dobra Mediteranske prehrane na hrvatskoj obala Jadrana. Osim vođenja manifestacije, Knjižnica je izdala dvije knjige „103 samonikle biljke otoka Brača“ i „Samonikle biljke dalmatinskih otoka i priobalja“.

Grad Zagreb

Na mrežnoj stranici Knjižnica grada Zagreba, preko tražilice se može saznati da su održana dva događaja vezana uz hranu, ali ne i uz tradicionalnu. Također, dostupne su kuharice u preporukama odnosno u pristiglim novim naslovima.

6.7. Rasprava

Na temelju provedenog istraživanja utvrđeno je da se manji broj narodnih knjižnica bavi očuvanjem i promocijom tradicionalne prehrane. Većina knjižnica stvara suradnje i radi na projektima kako bi očuvala znanje i vještine vezane uz tradicionalnu prehranu. Iako nije bio primaran fokus istraživanja na funkcionalnostima stranice, može se primijetiti kako neke knjižnice nemaju svoju mrežnu stranicu, tražilicu i/ili arhivu obavijesti na jasnom i vidljivom mjestu ili uopće. Također, istraživanje je pokazalo kako se zadnjih godina događa pozitivan pomak te su knjižnice na kreativne načine pronašle načine kako očuvati i upoznati svoje korisnike s nekim aspektom očuvanja tradicionalne prehrane (knjižničar pčelar koji održava predavanja na Zoom aplikaciji, spoj književnosti i kulinarstva, zanimljive preporuke). Međutim, knjižnice bi trebale ostvariti bolju suradnju jer istraživanje prikazuje samo uzorak onih knjižnica koje su objavile barem jednu aktivnost vezanu tradicionalnu prehranu. Za knjižnice koje se već bave nekim aktivnostima, a koje su na popisu u tablici, prijedlog poboljšanja je da održavaju aktivnosti koje su različite i koje su dio nekog projekta ili manifestacije u svrhu dugotrajnijeg provođenja poput Smotre sirnica na otoku Braču ili Cukijade, a ne u obliku kratkoročnog događaja. Također, dobro rješenje bi bilo osnovati klub kuhara i ljubitelja hrane kako bi se uključile razne grupe korisnika poput djece i mladih, starijih i umirovljenika, roditelja, kuhara, nutricionista itd. Sljedeće dugoročnije rješenje poput Nadalje, za knjižnice koje se nisu počele baviti ovakvim aktivnostima, prijedlog poboljšanja je krenuti od svoje lokalne zajednice i kraja dakle u obliku projekta skupiti stare, zaboravljene, rukopisne i obiteljske recepte ili kulinarske bilježnice i objaviti ih u obliku kuharice koja je dostupna u fizičkom i online obliku. Dobar je način i objavljivati gastropreporuke ili edukativne kulinarske članke koji se nalaze u posebnoj kategoriji ili su dio tematskog dijela dakle prema primjeru rada Gradske knjižnice Rijeka.

6.8. Zaključak istraživanja

Kao što se moglo vidjeti iz istraživanja i rasprave, narodne knjižnice se u većoj mjeri ne bave očuvanjem i promocijom tradicionalne prehrane, no one koje se bave tim aktivnostima zbog svoje prilagodljivosti prema svojim korisnicima pokazuju inovativna i zanimljiva rješenja. Istraživanje je pokazalo da je dugoročno rješenje održavanje projekata ili planiranje događaja u sklopu manifestacija. Primjerice, Narodna knjižnica Drniš je dobila veći odaziv posjetitelja kada je predstavljala svoj Kalendar drniških slastica nego u najavi istoimenog događaja. Također, uključivanje djece i mladih dobar je način upoznavanja i prenošenja znanja o tradicionalnoj prehrani što su što su Gradska knjižnica Zadar i Gradska knjižnica Velika Gorica prepoznale. Međutim, iz analize se može vidjeti da se događaji u knjižnicama ne održavaju često i/ili kontinuirano. Pozitivno je također vidjeti i neobične događaje poput spajanja književnosti i kulinarstva odnosno Večeri vina i poezije u Hrvatskoj knjižnici i čitaonici Đuro Sudeta Garešnica te tajne Magične večere koju je organizirala Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. Županije koje su se istaknule s nekoliko knjižnica su Osječko-baranjska, Splitsko-dalmatinska, Karlovačka, Primorsko-goranska i Zagrebačka.

Zaključno s navedenim, može se vidjeti pozitivan pomak u narodnim knjižnicama koje održavaju ovakve aktivnosti, no one su u manjem broju. Na temelju provedenih događaja, može se zaključiti da su knjižnice kreativne i inovativne ne samo u održavanju događaja već i u stvaranju raznih suradnji (od dječjih vrtića, udruga za očuvanje jezika i zaštite prirode, starosjedioca i starijih generacija, nacionalnih manjina, sveučilišta do aktivističkih grupa).

7. Zaključak

Ovim se radom htjelo približiti važnost očuvanja i promocije tradicionalne prehrane kao dijela nematerijalne kulturne baštine u narodnim knjižnicama kao baštinskim ustanovama. Rad je podijeljen na dva dijela – teorijski i istraživački. U teorijskom dijelu rada definiraju se pojmovi kultura, kulturna baština i dobro, materijalna i nematerijalna baština te značaj narodnih knjižnica u očuvanju i promociji s naglaskom na tradicionalnu prehranu. U istraživačkom dijelu predstavljene su one narodne knjižnice koje se bave nekom od aktivnosti i njihovi načini upoznavanja korisnika s važnošću očuvanja znanja i vještina vezanih uz tradicionalnu prehranu. Unatoč početnim slabijim počecima definiranja i očuvanja na međunarodnoj i nacionalnoj razini, kulturna je baština prepoznata kao važnom što je vidljivo u Registru kulturnih dobara Ministarstva kulture, Zakonu o potvrđivanju Konvencije o zaštiti kulturnih dobara i Zakonu o

zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te UNESCO-ovim brojnim uspješnim i neuspješnim pokušajima. Kao što su materijalna i nematerijalna baština međusobno ovisne tako su sastavnice odnosno manifestacije nematerijalne baštine povezane (tradicionalna umijeća i obrti i festivali). Narodne knjižnice su izvrstan posrednik između lokalne zajednice i njihovih potreba te pružanja prostora za kulturni rad i izražavanje. Međutim, kako se pokazalo knjižničari trebaju posjedovati određene kompetencije kako bi na kvalitetan i efikasan način bili u mogućnosti raditi svoj posao. Ključni korak u osiguravanju tog uspjeha je kulturno osvještavanje i upoznavanje kulture zajednice u kojoj se knjižnica nalazi. Kada se to postigne, knjižničarima je zajamčeno stvaranje kulturalnog prostora, ali područja dvosmjerne komunikacije odnosno kulturalnog dijaloga. Očuvanjem i promocijom znanja i vještina vezanih uz tradicionalnu prehranu, narodne knjižnice potiču na socijalnu inkluziju i koheziju, međugeneracijski prijenos znanja, stvaranje suradnje, pružaju podršku zajednici (npr. OPG-ovima, lokalnim poduzetnicima, kulturnim i aktivističkim udrugama itd.) ispunjavajući time svoju misiju, zakonsku i profesionalnu obvezu. Također, istovremeno se bave očuvanjem ostalih sastavnica nematerijalne baštine. U istraživanju se pokazalo da se manji broj knjižnica bavi očuvanjem i promocijom tradicionalne prehrane, no one koje se bave time zaista na inovativan način su pronašle kako aktivno uključiti svoju zajednicu u svoje programe i manifestacije pa čak i kako se pokazalo u objavljivanje tradicionalne kuharice.

Zaključno sa svime navedenim, postoji prostor za poboljšanje s obzirom da ne sudjeluju sve narodne knjižnice u očuvanju tradicionalne prehrane. Neki od razloga su da ne knjižničari posjeduju potrebna znanja i kompetencije stoga ne mogu biti dovoljno upoznati s kulturnom pozadinom svoje zajednice, a s druge strane nemaju dovoljno financijskih sredstava ni podrške državnih vlasti u stručnom usavršavanju ili provedbi događaja. Narodne knjižnice imaju ključnu ulogu u očuvanju i promociji tradicionalne prehrane kao dijela nematerijalne kulturne baštine ne samo zato što su kulturne ustanove i kao takve imaju zadatak i odgovornost očuvanja već zato što su se područja proučavanja i interdisciplinarnog i multidisciplinarnog pristupa tek počela ravijati i biti fokusom istraživanja u kulturološkom smislu (a ne samo u antropološkom) time dajući dublje značenje tradicionalnoj prehrani i njezinoj važnosti i očuvanju. S obzirom na to da predstavljaju lokalnu zajednicu, njezin identitet, potrebe i želje, narodne su knjižnice idealno mjesto gdje se važnost tradicionalne prehrane može približiti korisnicima, potaknuti na njihovo aktivno sudjelovanje i međusobno razmjenu tradicionalnih znanja i iskustava. Kako bi osvijestile važnost ovog kompleksnog područja, knjižnice trebaju promišljati o dugoročnim, učinkovitim i održivim rješenjima koji će ne samo uključiti korisnike u prisustvovanju već i u

planiranje, organiziranje i izvedbu različitih aktivnosti kako bi korisnici bili aktivni sudionici koji pozitivno utječu na kvalitetu knjižnice. Također, aktivnim uključivanjem korisnika u događaje, poboljšava se rad knjižničara jer sa čvrsto utvrđenim komunikacijskim prostorom i prostorom za kulturni rad i izražavanje, korisnici izravno pružaju povratne informacije knjižničarima koji na temelju njih mogu odmah djelovati. Moguća učinkovita rješenja koje knjižnica može implementirati u svoj rad i u suradnji s korisnicima su projekti zbog svoje participativne prirode, dobre promišljenosti, mogućnosti kombiniranja različitih sastavnica nematerijalne baštine, prijenosa tradicionalnog znanja i životnih iskustava, aktivnog uključivanja autohtonih i starosjedilačkih društava i manjih podjednako važnih skupina te osnivanje kulinarskog kluba koji pruža korisnicima određeni stupanj slobode u vođenju i okupljanju članova odnosno privlačenju različitih korisničkih skupina. Time knjižnica pruža podršku u cjeloživotnom i informalnom obrazovanju te osnaživanju komunikacije među korisnicima. Narodne knjižnice do sada su uvijek pronalazile načina kako doprijeti do svojih korisnika, a koji su unatoč svim preprekama i izazovima bili inovativni i kreativni tako da ne postoji sumnja da će u području očuvanja tradicionalne prehrane biti manjkave ili zaostajati za drugima.

8. Popis literature

1. ALA. 2012. Diversity Standards: Cultural Competencies for Academic Libraries (2012). URL: <https://www.ala.org/acrl/standards/diversity>
2. Bonn, Maria, Lori Kendall i Jerome McDonough. 2017. Libraries and Archives and the Preservation of Intangible Cultural Heritage: Defining a Research Agenda. *University of Illinois at Urbana-Champaign*. 1-64. <https://www.ideals.illinois.edu/handle/2142/97228> Pristupljeno 1. kolovoz 2021.godine.
3. Carek, Rut. 2004. Nematerijalna kulturna baština: UNESCO i njegova uloga. *Informatica museologica*, Vol.35, br. 3-4. 69-71. <https://hrcak.srce.hr/140322>
4. Cifrić, Ivan. 2014. Očuvanje baštine u kontekstu Europske unije. *Adrias: zbornik radova Zavoda za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Splitu*, br. 4. 9-19. <https://hrcak.srce.hr/135032>
4. Civallero, Edgardo. 2008. Custodians of fragility: Public Libraries, intangible heritage and cultural diversity. 1-8. https://www.researchgate.net/publication/28808649_Custodians_of_fragility_Public_libraries_intangible_heritage_and_cultural_diversity
5. Civallero, Edgardo. 2007. Traditional games, music and oral tradition: Intangible tools in multicultural libraries. U *Conference presented at the IFLA Satellite Meeting 2007. Conference on Innovative Multicultural Library Services for All. Pretoria (South Africa)*, 15-17. kolovoz 2007. https://www.academia.edu/10431073/Traditional_games_music_and_oral_tradition_Intangible_tools_in_multicultural_libraries

5. Del Barrio, Maria Jose, Maria Devesa i Luis Cesar Herrero. 2012. Evaluating intangible cultural heritage: The case of cultural festivals. *City, Culture and Society*, br. 3. 235-244. <http://course.festivals.coplacdigital.org/wp-content/uploads/2016/01/delbarrio.pdf>
6. Dijaković, Damir, Chimbidzikai Mapfumo Thomas Maréchal. n.d. Safeguarding intangible cultural heritage in Southern Africa. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://ich.unesco.org/doc/src/Safeguarding.pdf>
7. Dimšić, Katarina. 2019. Hrana kao inspiracija za traganjem prošlosti. Jelena Ivanišević, Od kuharice do književnosti – ogledi o kulinarskoj prozi. *Anafora: Časopis za znanost o književnosti*, Vol. 6 No. 1. 262-264. <https://hrcak.srce.hr/221630>
8. Ekwelem, V.O., V.N. Okafor i S. C. Ukwoma. 2011. Preservation of Cultural Heritage: The Strategic Role of the Library and Information Science Professionals in South East Nigeria. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/562/>
9. Grimaldi, Piercarlo, Gianpaolo Fassino i Davide Porporato. 2019. Culture, Heritage, Identity and Food: A Methodological Approach. URL: <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/Culture-Heritage-Identity-and-Food-The-Methodology.html>
10. Hameršak, Marijana. Nematerijalna kulturna baština: pregled i provokacija. U Dječja knjižnica i nematerijalna kulturna baština. Uredile Ribičić, Grozdana i Mihanović, Vesna. Gradska knjižnica Marka Marulića Split, 4.svibnja 2015. 12-22. https://issuu.com/gkmm/docs/zbornik_6_okrugli_stol_issuu_8ddf82d1a3dd9f
11. Hameršak, Marijana i Pleše Iva. 2013. Uvod u proizvodnju baštine. U Proizvodnja baština: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi. Uredile Hameršak, Marijana, Iva Pleše i Ana-Marija Vukušić. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku. 7-29. URL: https://www.academia.edu/5321739/Hamer%20Marijana_and_Iva_Ple%C5%A1e_i_Ana-Marija_Vuku%C5%A1i%C4%87_ur_Zagreb_Institut_za_etnologiju_i_folkloristiku_7-28
12. Hasenay Damir i Maja Krtalić. 2011. Obrazovanje studenata informatologije o čuvanju i zaštiti kulturne baštine – temeljna znanja i njihov prijenos u praksu. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, Vol. 57, br. 25. 61-75. <https://hrcak.srce.hr/71624>

13. Hrovatin, Mirela. 2012. Procesi očuvanja i popisivanja nematerijalnih kulturnih dobara u Hrvatskoj. *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, br. 36. 125-136. <https://hrcak.srce.hr/129558?lang=hr>
14. Ivanišević, Jelena. 2017. Od kuharice do književnosti: ogledi o kulinarskoj prozi. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku. URL: https://www.ief.hr/wp-content/uploads/2019/09/Ivanisevic_Od-kuharice-do-knjizevnosti.pdf
15. IFLA. 2010. The mission and purposes of the public library. U *IFLA Public Library Service Guidelines*. 1-20. URL: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110232271-003/html>
16. Lenzerini, Federico. 2011. Intangible Cultural Heritage: The Living of the Peoples. *European Journal of International Law*, Vol. 22, No. 1. 101–120. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Intangible-cultural-heritage%3A-The-living-culture-of-Lenzerini/9163adadd5fe89956a8625a2cb1e276638339a2d>
17. Matheny, Kathryn G. 2020. No Mere Culinary Curiosities: Using Historical Cookbooks in Library Classroom. *Journal of Rare Books, Manuscripts and Cultural Heritage* Vol. 21 No.2. URL: <https://rbm.acrl.org/index.php/rbm/article/view/24707/32534>
18. Medina, Xavier i Tresserras Jordi. 2018. Food, Gastronomy and Tourism: social and cultural perspectives. U *Estudios del Hombre: Serie Antropoloiga de la Alimentacion*. Uredili Medina Xavier i Tresserra Jordi. 2018. Sveučilište Guadalajara. 9-15. URL: http://www.publicaciones.cucsh.udg.mx/ppperiod/esthom/pdfs/38_Food_Gastronomy_Tourism.pdf
19. Muzej u loncu. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. URL: <https://www.muzejuloncu.com/impressum>
20. Narodne novine. Zakon o knjižnicama i knjižnično djelatnosti, NN 17/2019.
21. Narodne novine. Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine, NN 5/2005
22. Narodne novine. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, NN 90/18.
23. Nikočević, Lidija. 2012. Kultura ili baština? Problem nematerijalnosti. *Etnološka tribina : Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva*, Vol. 42 No. 35. 7-56. <https://hrcak.srce.hr/93768>
24. Petričević Goljuh, Danijela. n.d. Mediteranska prehrana obali Jadrana. Sabor.hr. Pristupljeno: 27. rujan 2021. URL: <https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/outdex-documents/2018-11/Petricevic%20Goljuh%20hr.pdf>

25. SlowFood. 2020. Food is culture. Pristupljeno: 27. rujan 2021. URL: https://multimediar.k.slowfood.com/wp-content/uploads/2020/10/1_Policy_Brief.pdf
26. Službeni list Europske unije. 2017. Europska gastronomska baština: : kulturni i obrazovni aspekti, Rezolucija Europskog parlamenta od 12. ožujka 2014. o europskoj gastronomskoj baštini: kulturni i obrazovni aspekti. Pristupljeno: 27. rujan 2021. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014IP0211&from=GA>
27. Šošić, Trpimir M. 2014. Pojam kulturne baštine – međunarodnopravni pogled. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, Vol. 51 No. 4. 833-860. URL: <https://hrcak.srce.hr/129107>
28. UNESCO. n.d. Intangible Heritage domains in the 2003 Convention. Pristupljeno: 27. rujan 2021. URL: <https://ich.unesco.org/en/intangible-heritage-domains-00052>
29. UNESCO. n.d. The World's Underwater Cultural Heritage. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/underwater-cultural-heritage/underwater-cultural-heritage/>
30. UNESCO. 1994. Public Library Manifesto. <https://www.ifla.org/publications/iflaunesco-public-library-manifesto-1994>
31. UNESCO. 2019. What is Intangible Cultural Heritage? <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>
32. Vadi, Valentina 2016. Food wars: food, intangible cultural heritage and international trade. U *The Common Good and Ecological Integrity*. 1-12 URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Food-wars%3Afood%2C-intangible-cultural-heritage-and-Vadi/a012f111dc5d93703b804cf4992d13dc40e83739>
33. World Dance Heritage. 2020. „Authenticity in Intangible Heritage (2.5)“. Pristupljeno: 28. rujan 2021. URL: <https://worlddanceheritage.org/authenticity-intangible-heritage/>

Popis mrežnih stranica narodnih knjižnica

Gradska knjižnica i čitaonica Ilok. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.knjiznica-ilok.hr/>

Knjižnica i čitaonica Dvor. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.dvor.hr/ustanove-mainmenu-130/knjiznica-opcina-dvor.html>

Knjižnica i čitaonica Popovača. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://www.knjiznica-popovaca.hr/>

Gradska knjižnica Slavko Kolar Čazma. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.gradska-knjiznica-cazma.hr/>

Hrvatska knjižnica i čitaonica Đuro Sudeta Garešnica. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://knjiznica-ds-garesnica.hr/>

Narodna knjižnica Virje. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.narodna-knjiznica-virje.hr/>

Gradska knjižnica i čitaonica Belišće. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.gkcbelisce.hr/>

Gradska knjižnica i čitaonica Đakovo. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.djknjiznica.com/>

Središnja knjižnica Slovaka. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://www.knjiznica-nasice.hr/category/sredinja-knjinica-slovaka-novosti/>

Hrvatska narodna knjižnica i čitaonica Našice. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://www.knjiznica-nasice.hr/>

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.gskos.unios.hr/>

Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.knjiznicavirovitica.hr/>

Knjižnica Nikola Zrinski Čakovec. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.kcc.hr/>

Općinska knjižnica Krapinske Toplice. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.okkt.hr/>

Gradska knjižnica Dugo Selo. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://gkds.hr/>

Gradska knjižnica sv. Ivan Zelina. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://gkds.hr/>

Gradska knjižnica Velika Gorica. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.knjiznica-vg.hr/>

Knjižnica i čitaonica Duga Resa. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://gkicdr.hr/>

Knjižnice Grada Zagreba. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://www.kgz.hr/hr>

Gradska knjižnica Ivan Goran Kovačić Karlovac. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://www.gkka.hr/>

Gradska knjižnica i čitaonica Ogulin. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://gkc-ogulin.hr/>

Gradska knjižnica Bakar. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://www.gkbakar.hr/>

Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://knjiznica-losinj.hr/>

Gradska knjižnica Rijeka. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://gkr.hr/>

Gradska knjižnica Ivan Goran Kovačić Vrbovsko. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://knjiznice.nsk.hr/vrbovsko/>

Gradska knjižnica Labin. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://www.gk-labin.hr/>

Gradska knjižnica Pazin. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://gk-pazin.hr/>

Gradska knjižnica Zadar. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.gkzd.hr/>

Narodna knjižnica Drniš. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.narodna-knjiznica-drnis.hr/>

Gradska knjižnica Juraj Šišgorić Šibenik. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://www.knjiznica-sibenik.hr/>

Gradska knjižnica Vodice. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.gkv.hr/>

Gradska knjižnica Kaštela. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.gkk.hr/>

Gradska knjižnica Solin. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.knjiznicasolin.hr/>

Gradska knjižnica Marko Marulić Split. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <https://www.gkmm.hr/>

Hrvatska narodna knjižnica Antonio Rendić Ivanović. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://moj-otok.com/wp/ari/>

Knjižnice grada Zagreba. n.d. Pristupljeno: 27. rujan 2021. <http://www.kgz.hr/hr>

Abstract

Traditional nutrition as a part of intangible cultural heritage in Croatian public libraries

Public libraries as heritage institutions have the task of identifying, collecting, preserving and making available cultural heritage in order to strengthen the cultural identity and history of the people, transfer knowledge and connect the user community, but also to connect those potential. The aim of this paper is to identify the types of activities carried out in public libraries in Croatia on the example of traditional food in order to preserve and promote such knowledge and skills. The purpose of this paper is to point out the importance of traditional food as part of the intangible cultural heritage in Croatian public libraries.

Keywords: public libraries, Croatia, intangible cultural heritage, traditional food